

OMVÄRLDSANALYS 2016-2018

Omvärldsanalysen syftar till att belysa externa faktorer som påverkar kommunens planeringsförutsättningar på kort och medellång sikt. Den handlar om att identifiera trender, signaler, företeelser, värderingar och attityder i omvärlden. Omvärldsanalysen tas fram av kommundirektörens ledningsgrupp enligt kommunens styrprocess. Den övergripande omvärldsanalysen ligger till grund för Kommunplanen 2016-2018.

Innehåll

Allmänt om omvärldsanalys	2
Sammanfattning	2
Övergripande förändringskrafter	3
Tyresö kommuns omvärldsförändringar	5
1. Samhällsekonomi och kommunsektorn	5
2. Befolkningsutveckling.....	6
2.1. Utvecklingen i Sverige	6
2.2. Utvecklingen i Stockholms län.....	7
2.3. Utvecklingen i Tyresö Kommun.....	8
3. Bostadsmarknad	10
3.1. Bostadsmarknad och äldre	11
3.4. Bostadsmarknad i Tyresö kommun	12
4. Arbetsmarknad och sysselsättning.....	13
4.1. Arbetslöshet i riket, länet och i Tyresö kommun	14
4.2. Tyresö kommun som arbetsgivare och rekrytering	16
5. Näringsliv	16
6. Infrastruktur och kommunikationer.....	18
7. Förskola och utbildning	18
7.1. Allmänt om planering och demografi.....	18
7.2. Utveckling och demografiska behov inom förskolan	19
7.3. Utveckling och demografiska behov inom grundskola	19
7.4. Utveckling och demografiska behov inom gymnasieskola.....	20
7.4.1. Trender inom utbildning.....	21
7.4.2. Aktuellt inom skolan i Tyresö Kommun.....	24
8. Äldreomsorg	24
8.1. Utveckling av demografiska behov inom äldreomsorg	25
8.1.1. Trender inom äldreomsorg	26
9. Omsorg och socialt stöd	27
10. Integration	28
11. Klimatförändringar	29
12. Digitalisering och ny teknik	30

Allmänt om omvärldsanalys

Omvärldsanalysen syftar till att belysa externa faktorer som påverkar kommunens planeringsförutsättningar på kort och medellång sikt. Den handlar om att identifiera trender, signaler, företeelser, värderingar och attityder i omvärlden. Kommunens ekonomiska förutsättningar styrs bl.a. av hur konjunkturen och sysselsättningen i Sverige utvecklas. Statens beslut och statsbidrag samt lagstiftning som påverkar kommunens verksamheter har också betydelse.

Befolkningsutvecklingen i Stockholmsregionen är tillsammans med konjunkturutvecklingen viktiga parametrar för att bedöma omvärldens påverkan på Tyresö kommun. Konjunkturutvecklingen hanteras i analysen kring finansförvaltningen. Folkmängden samt dess sammansättning har betydelse för hur kommunen ska dimensionera sin verksamhet, framförallt gäller det planeringen av barn- och ungdomsverksamheten samt verksamheten för äldre. Sammantaget handlar omvärldsanalysen om att bevaka och beskriva omvärlden för att kunna analysera vad som kommer att påverka det kommunala uppdraget i Tyresö kommun i framtiden. Den övergripande omvärldsanalysen ligger till grund för Kommunplanen 2016-2018.

Sammanfattning

Ett fortsatt osäkert läge i omvärlden påverkar i hög grad det samhällsekonomiska läget i Sverige. Oroligheter i Europa och övriga världen orsakar svåra lidande för befolkningen i de drabbade länderna och riskerar också att försvaga den internationella ekonomin. De ekonomiska förutsättningarna i Sverige är fortsatt försiktigt positiva med ökad sysselsättning och långsamt minskande arbetslöshet. Det leder till att skatteintäkterna väntas öka i relativt god takt framöver. Osäkerheten är stor då det gäller intäkter från statsbidrag och satsningar till följd av det ovissa majoritetsläget i rikspolitiken.

Befolkningen ökar i Sverige, i Stockholms län och i Tyresö kommun. Vi lever längre, det föds fler barn och vi har en ökad invandring. De demografiska förändringarna kommer att innebära påtagligt ökade behov inom Tyresös stora verksamheter, inte minst inom förskola och skola samt äldreomsorg. Ökad individualisering påverkar valet av förskola, grundskola och gymnasieskola men även äldreomsorgen påverkas av ett ökat antal äldre i omsorgskrävande grupper med en önskan om ökad valfrihet inom verksamheterna.

Den kraftiga tillväxten i regionen ställer fortsatt höga krav på bostadsbyggandet. Det planeras för fler bostäder i länet jämfört med föregående år men bristen är fortsatt mycket stor. Trycket på infrastrukturen kommer vara fortsatt stort och det kommande arbetet runt Slussen antas påverka infartstrafiken till Stockholm från Nynäsvägen, vilket kommer försvåra kommunikationerna till och från Tyresö.

Rekryteringsbehoven kommer att vara omfattande till följd av ökade behov och pensionsavgångar samtidigt som konkurrens om personalen i länet kommer att vara stor. Att vara en attraktiv arbetsgivare och skapa en attraktiv arbetsmiljö kommer bli allt viktigare i konkurrensen om kompetenserna i framtiden. Förändrade krav på service utefter efterfrågan medför i sin tur ökade krav på tillgänglighet och möjlighet till dialog och kommunikation såväl fysiskt som digitalt. Detta medför att det kommer bli allt viktigare att ha en tydlig bild av vilka kommunen vill vara i denna utveckling. Utmaningarna framöver kräver nya lösningar och arbetssätt där den nya tekniken både kan effektivisera, tillgängliggöra och öka servicegraden för invånarna.

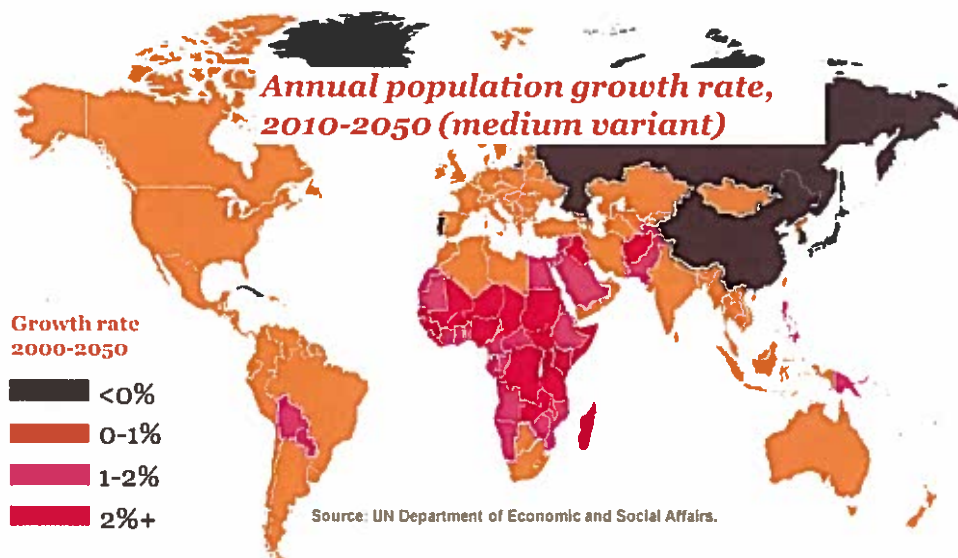
Övergripande förändringskrafter

Fem övergripande drivkrafter

PwC har identifierat fem så kallade megatrender som driver och påverkar utveckling i vår omvärld i stort. Det är inga nya eller okända trender, men de bär med sig risker och möjligheter som är starkare än i tidigare historiska skeden. Trenderna berör de demografiska förändringarna, den accelererande urbaniseringen, utvecklingen av ny teknik, klimatförändringar och globala ekonomiska skiften.

Demografiska förändringar

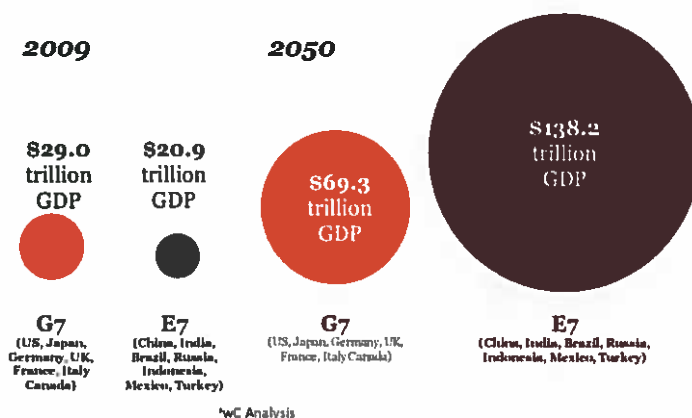
Accelererande befolkningstillväxt i vissa delar av världen ställs mot befolkningsminskningar i andra delar. Detta leder till ekonomiska maktskiften, möjlig resursbrist och förändringar i våra samhälleliga normer.

Skiften i den ekonomiska maktbalansen

Fokus för den globala tillväxten har skiftat. Västvärldens ekonomiska dominans kommer att avta framöver och utvecklingen vi ser utgör egentligen en omdaning av den ekonomiska balansen.

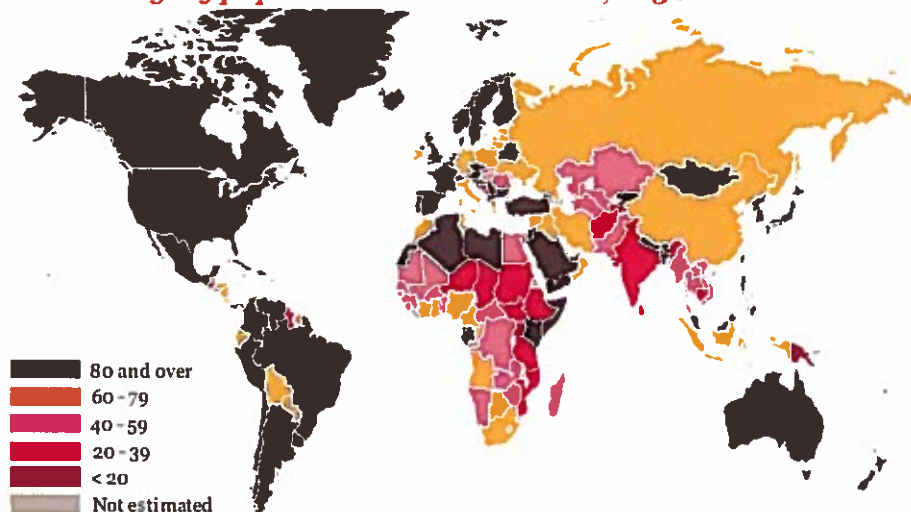
GDP of G7 and E7 countries at US\$ PPP

Urbanisering

Idag bor omkring 50 procent av världens befolkning i städer, vilket kan jämföras med 30 procent 1950. FN förutspår att 4,9 miljarder människor kommer att vara stadsbor år 2030. Redan 2015 förutspår FN att det kommer att finnas 22 så kallade megastäder – städer med över 10 miljoner invånare – och att 17 av dem kommer att finnas i tillväxtländer.

Percentage of population in urban areas, 2030

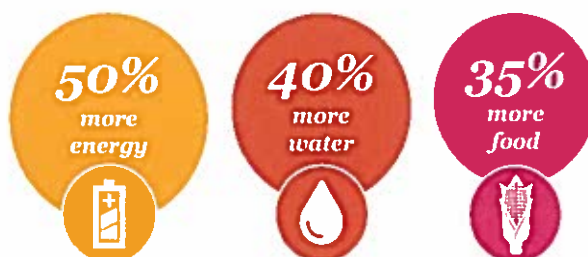

Source: UN Department of Economic and Social Affairs.

Klimatförändringar

Resursbrist och effekter av klimatförändringar är ett växande ekonomiskt orosmoment. Efterfrågan på energi bedöms öka med upp till 50 procent. Miljömedvetenheten ökar, vilket bland annat kan ställa ökade krav på hållbara energilösningar, hållbara logistikkedjor och hållbar infrastruktur.

With a population of 8.3 billion people by 2030, we'll need...

National Intelligence Council: Global Trends 2030: Alternative Worlds.

Teknikutveckling

Genombrott inom nanoteknologi och utvecklingen på andra forskningsfronter ger möjlighet till ökad produktivitet och öppnar för nya investeringsmöjligheter. Ny teknologi driver innovationer framåt. Konsumenternas krav ökar, men teknikutvecklingen ger också möjligheter.

Tyresö kommuns omvärldsförändringar

1. Samhällsekonomi och kommunsektorn

- Relativt god utveckling av skatteunderlaget
- Kostnadsökningar till följd av demografiska förändringar
- Riktade bidrag istället för generella

För Tyresö kommuns del innebär de samhällsekonomiska förutsättningarna att intäkterna växer i relativt god takt på kort sikt men det osäkra politiska läget på riksplanet medför ovisshet kring satsningar. Kraftigt ökade demografiska behov i kommunsektorn framöver kommer att innebära att resurserna är knappa i förhållande till uppdraget. Via det kommunalekonomiska utjämnings-systemet bidrar samtliga kommuner till att klara framtidens välfärd.

Tillväxten i omvärlden är fortsatt svag enligt Ekonomirapporten som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) publicerade i december 2014. I USA, Storbritannien och Tyskland har arbetslösheten återgått till normala nivåer till skillnad från många andra länder i Europa. Det ekonomiska läget i Europa har försvagats. Trots relativt svag tillväxt i Sverige fortsätter sysselsättningen och arbetade timmar att öka i god takt. En svag tillväxt trots relativt god utveckling av sysselsättningen innebär att det finns ledig kapacitet i många företag, vilket kan göra vägen till lägre arbetslöshet trög.

En stor del av arbetskraftsökningen och sysselsättningen utgörs av personer födda utanför Europa. Av den totala ökningen mellan 2005 och 2013 på 240 000 personer fler sysselsatta svarar personer födda utanför Europa för 135 000.

Skatteunderlagstillväxten har varit relativt god under de senaste fyra åren, och fortsätter också att vara över genomsnittet enligt SKL:s Ekonomirapport i år och nästa. Från 2017 sjunker köpkraften av skatteunderlagstillväxten till följd av ökade pris- och löneökningar.

Resultaten i kommuner och landsting väntas falla från höga nivåer 2012 och 2013. För 2014 prognosticerar SKL ett resultat för kommunerna på 5 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,1 procent av skatteintäkter och statsbidrag. Inför 2015 höjde 25 kommuner skattesatsen och medelskattesatsen ökade med 5 öre till 20,63.

Kommunernas kostnader förväntas öka snabbt under kommande år, främst till följd av demografiska förändringar. Kraftigt ökade behov inom grundskolan samt återigen ökade behov inom gymnasieskolan, där behoven minskat under ett par år, innebär att kostnadsökningen väntas bli 2 procent per år utöver pris- och löneökningar.

Kraftigt ökade behov från befolkningsförändringar framöver innebär att ytterligare skattehöjningar är att vänta i kommunerna. SKL räknar med skattehöjningar i kommunerna som motsvarar sammanlagt 24 öre högre skatt 2018.

1.1. Det osäkra politiska landskapet på nationell nivå

Det osäkra läget på riksplanet gör att de ekonomiska förutsättningarna till viss del är ovissa. Ett antal riktade satsningar aviserades i regeringens budget, medan den budget som alliansen föreslog och som beslutades gälla för 2015 innehåller andra satsningar. Det handlar dock om riktade satsningar,

främst inom skola och äldreomsorg, som kräver en motprestation och innebär såväl ökade kostnader som intäkter.

Hur rikspolitikerna kommer att agera i dessa osäkra majoritetsförhållandena är svårt att förutse. Troligen kommer politiken innehålla nya former av blocköverskridande överenskommelser. Samsyn finns om behovet av ökad kvalitet inom vård och omsorg, att bryta sjunkande kunskapsnivåer inom skolan. Det finns dock en risk att viktiga satsningar tar tid att formulera på detaljnivå.

2. Befolkningsutveckling

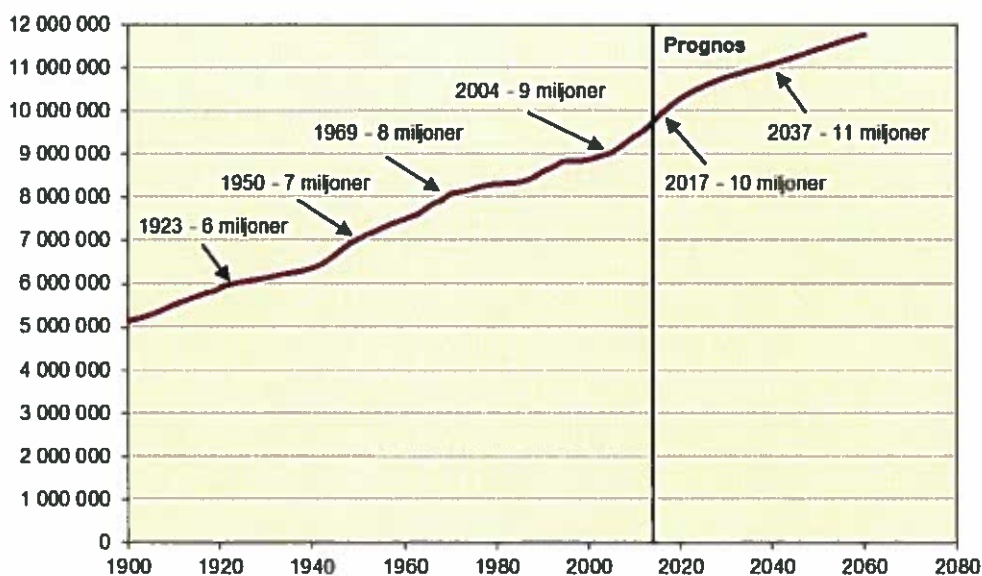
- Vi blir allt fler
- Vi lever allt längre
- Ökad invandring under de senaste åren
- Ny snabbare tillväxttakt i Tyresö Kommun

Befolkningstillväxten fortsätter i Sverige, dels till följd av ökad medellivslängd, fler födda barn framöver och ökad invandring. Inflyttningen till Stockholms län är fortsatt mycket kraftig och samtliga kommuner i länet växer. Tyresö har växlat upp till en högre tillväxttakt och ligger trea i länet 2014. En stark befolkningstillväxt leder till ökat behov inom de kommunala verksamheterna och trycket är stort framöver.

2.1. Utvecklingen i Sverige

Befolkningen i Sverige har ökat från 7 miljoner i mitten av 1900-talet till 8 miljoner som passerades i slutet av 1960-talet och 9 miljoner under 2004. Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos beräknas 10-miljonersgränsen passeras år 2017. Det har då tagit 13 år för befolkningen att öka med 1 miljon. Så snabbt har aldrig folkökningen varit i Sverige. Nästa miljonstreck passeras enligt SCB om ytterligare 20 år.

Diagram 1 - Befolkningsutveckling 1900-2013 och prognos 2014-2060

Källa: Statistiska centralbyrån

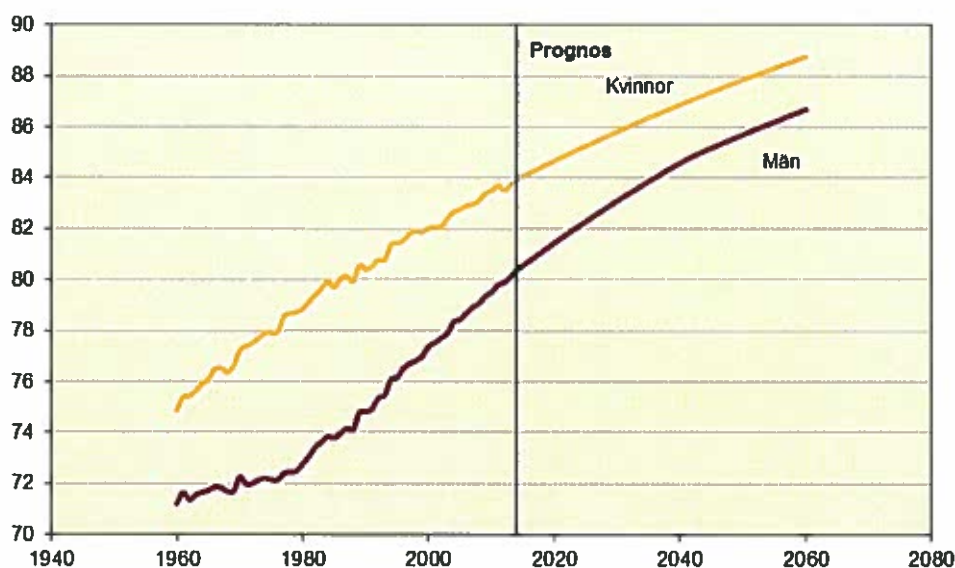
Under 1940-, 1960-talet och åren runt 1990 föddes många barn och under 1930-, 1950-talet samt åren runt 1980 och 2000 föddes få barn. Dessa variationer i födelsekullarnas storlek präglar befolkningens åldersfördelning. Nittiotalisterna har nu lämnat gymnasieåldrarna vilket gör att antalet gymnasieelever minskar kraftigt och 2015 kommer antalet att vara som lägst för att därefter återigen öka. Under några år har den yngre pensionärsgruppen, 65–79-åringar, ökat och beräknas komma att fortsätta att öka så länge de stora kullarna födda på 1940-talet kommer in i dessa åldrar. Successivt kommer allt fler femtiotalister in i dessa åldrar samtidigt som fyrtiotalisterna lämnar gruppen. Då minskar antalet 65–79-åringar under några år innan de stora kullarna födda i mitten av 1960-talet fyller 65 år.

År 2020 kan de som är födda år 1940 fira sin 80-årsdag och då börjar antalet i den äldre åldersgruppen att öka snabbare. Idag finns det nästan en halv miljon människor som är äldre än 80 år i Sverige, i slutet av 2040-talet beräknas de vara över 1 miljon.

Ökad medellivslängd

Av de som föds 2014 beräknas 68 procent av flickorna och 60 procent av pojkarna finnas kvar i livet vid 90 års ålder. Det kan jämföras med dem som föddes för 90 år sedan, alltså i början på 1920-talet. Av dem har omkring var fjärde kvinna och var tionde man uppnått så hög ålder. Allt fler beräknas också att uppnå 100 års ålder. Enligt beräkningarna antas 11 procent av flickorna och 6 procent av pojkarna som föds 2014 bli 100 år eller äldre.

Diagram 2 - Medellivslängd efter kön 1960-2013 och prognos 2014-2060

Källa: Statistiska centralbyrån

2.2. Utvecklingen i Stockholms län

Samtliga kommuner i Stockholms län har haft en befolkningsökning under de senaste åren och prognoserna pekar på fortsatt tillväxt¹. Sammantaget väntas befolkningen öka i Stockholms län med 17 procent fram till år 2023. Sett till åldersgrupper som motsvarar målgrupper inom kommunala verksamheter är det behoven inom grundskolan som ökar kraftigast under de kommande åren.

¹ Demografisk Rapport 2014:04/45, SCB m.fl.

Samtliga åldersgrupper för verksamheter inom förskola och skola ökar mer än genomsnittet liksom personer över 65 år. Personer över 65 ökar totalt med 23 procent varav inom åldersgruppen 65-79 med 20 procent och inom åldersgruppen 80 år och äldre med 31 procent. Befolkningsökningarna kommer att innebära ökade behov inom de mest kostnadskrävande kommunala verksamheterna.

Tabell 1 – Befolkningsökning inom olika målgrupper i Stockholms län

Åldersgrupp	2013	2023	Utveckling
0	29 500	36 400	23 %
1-5	145 000	175 000	21 %
6-15	247 000	308 000	25 %
16-19	95 300	116 000	22 %
20-64	1 309 000	1 487 000	14 %
65 +	337 000	413 000	23 %
	2 162 800	2 535 400	17 %

Källa: Demografisk rapport 2014:04, Statistiska centralbyrån

Fler barn, unga och äldre i relation till dem i arbetsför ålder innebär att försörjningskvoten, räknat som antal personer i åldern 0-19 samt över 65 år i relation till antal personer i åldern 20-64, i arbetsför ålder, ökar från 0,65 till 0,77. Det betyder att allt färre kommer att försörja allt fler.

Befolkningsutvecklingen beror dels på den naturliga befolkningsökningen (differensen mellan födda och döda) och dels på flyttningsöverskottet (differensen mellan in- och utflyttningen). I nuläget står födelsenettet för 40 procent av befolkningstillväxten och flyttningsnettot för 60 procent. De relationerna förväntas ändras och år 2023 står födelsenettet för 66 procent av befolkningstillväxten och flyttningsnettot för 34 procent av ökningen.

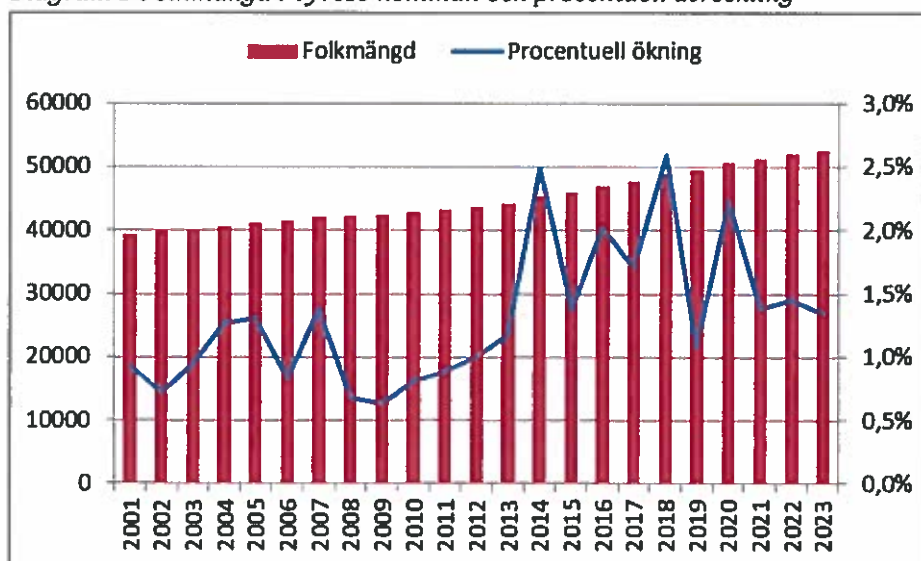
2.3. Utvecklingen i Tyresö Kommun

De senaste siffrorna över befolkningsutvecklingen i Tyresö visar att tillväxten nu är mycket kraftig. Från att ha ökat med ca 5 procent sammantaget under åren 2008-2013 väntas befolkningstillväxten nu uppgå till nära 2,5 procent för 2014. Det innebär att Tyresö växer som den tredje snabbast växande kommunen i länet, endast Sundbyberg och Solna hade en snabbare befolkningsutveckling 2014².

Antal invånare beräknas uppgå till ca 45 400 år 2014, definitiva uppgifter publiceras den 18 februari 2015. Det innebär att Tyresö kommun har ökat med nära 1 100 invånare jämfört med 2013 och med ca 550 fler än prognosen för 2014.

² Mätdatum den 1 november 2013 och 2014.

Diagram 3 Folkmängd i Tyresö kommun och procentuell utveckling

Källa: Tyresö kommun befolkningsprognos

Befolkningsutvecklingen i Tyresö har under de senaste åren varit låg sett till de andra kommunerna i Stockholms län. Mellan åren 2008-2013 var födelseöverskottet relativt lågt till följd av minskat antal födda. Sedan 2013 har födelsetalen ökat väsentligt och enligt prognosen väntas födelsekullar motsvarande de rekordstora kullarna från åren kring 1970.

Tabell 2 – Befolkningsökning inom olika målgrupper i Tyresö Kommun (utveckling i Stockholms län inom parantes)

Åldersgrupp	2013	2023	Utveckling
0	483	638	32 % (23)
1-5	2 885	3 504	21 % (21)
6-15	6 321	7 152	13 % (25)
16-19	2 516	2 893	15 % (22)
20-64	24 720	29 877	21 % (14)
65 +	7 356	8 681	18 % (23)
Totalt	44 281	52 742	19 % (17)

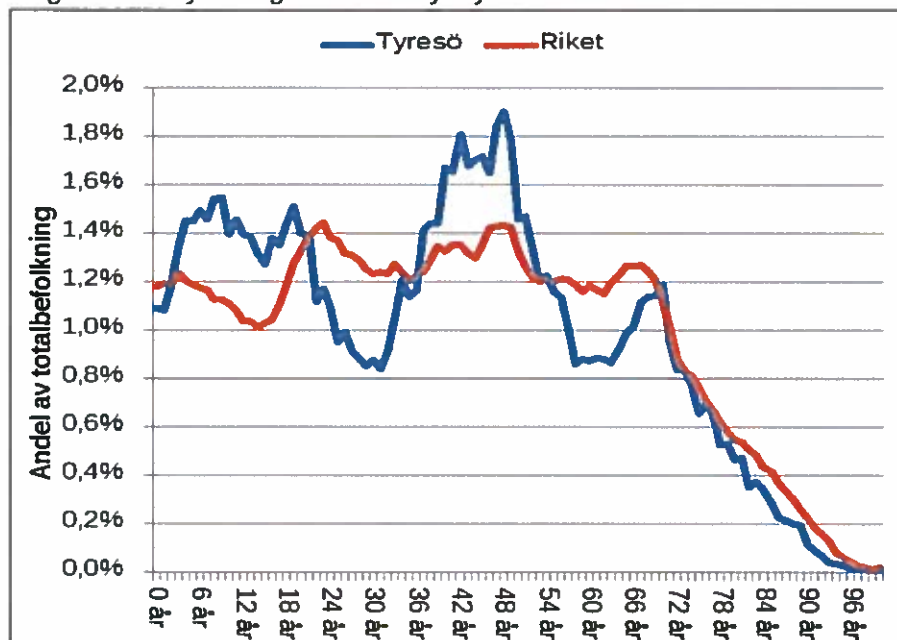
Källa: Tyresö kommun befolkningsprognos 2035

Sammantaget beräknas befolkningen i Tyresö kommun öka med 19 procent, eller 8 461 personer, fram till år 2023. Gränsen för 50 000 invånare kommer enligt prognosen att vara nådd år 2020. Stora fluktuationer i åldersgrupperna kommer att ställa krav på de kommunala verksamheterna att anpassa resurser till ökad och minskad efterfrågan (se avsnitt om demografi och planering).

Ovanstående prognos är framtagen utifrån ett antal antaganden om framtiden (ex. byggnation och barnafödande). Osäkerheten i prognosen är störst för barn i yngre åldrar (förskolebarn) medan prognosen för skolelever och äldre är betydligt säkrare. Att prognosen för förskolan är mer osäker beror dels på att prognosen bygger på antaganden om antalet födda men också på att familjerna är mer benägna att flytta när barnen är yngre.

Då stor inflyttning till kommunen skedde på 1960-talet och de flesta som flyttade in var unga och yngre vuxna är befolkningsstrukturen olik rikets genomsnitt. Tyresö kommun har en stor andel barn och en större andel av befolkningen i åldern mellan 40 och 55 jämfört med rikets genomsnitt.

Diagram 4 - Befolkningens struktur jämfört med Riket

Källa: Tyresö kommun befolkningsprognos 2035 och Statistiska centralbyrån

3. Bostadsmarknad

- Det planeras rekordmånga nya bostäder i Stockholms län
- Samtliga kommuner har bostadsbrist
- Några grupper har svårt att komma in på bostadsmarknaden

Befolkningstillväxten i Stockholms län skapar fortsatt brist på bostäder. Bostadsbyggandet har ökat totalt sett men det kommer att krävas mer framöver. Situationen är densamma i Tyresö kommun, bostadsbristen är stor. Bristen på bostäder leder till högre priser och ökad konkurrens, vilket leder till att unga och utsatta står långt från att kunna få en egen bostad.

Stockholms län växer så det knakar. En genomgång av detaljplaner som inkommit till länsstyrelsen under 2014 summerar till 38 000 bostäder, vilket är en fördubbling jämfört med 2013.

Befolkningen i Stockholms län växer sedan en tid tillbaka med mellan 35 000 och 40 000 människor om året. Fram till år 2030 bedöms ytterligare en halv miljon människor bo här. Länsstyrelsen i Stockholm publicerar årligen en genomgång av bostadsmarknadsutvecklingen. I 2014 års rapport konstateras att inte sedan miljonprogrammets tid har det byggts så mycket bostäder i Stockholms län.

Den kraftiga befolkningsökningen i länet väntas fortsätta och även om påbörjad av nya bostäder ökar så uppger länets alla kommuner att de har underskott på bostäder. Situationen på bostadsmarknaden är svår och påverkar många människor och hämmar företagens tillväxtpotentialer. Ökade priser på bostadsrätter och småhus samt fastighetsägarnas och bostadsbolagens hårda krav

för att godkänna nya hyresgäster gör det svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Många hänvisas istället till en otrygg andrahandsmarknad eller andra osäkra boendeformer. De finansiella förutsättningarna styr till stor del bostadsbyggandet och byggtakten påverkas delvis av hur många hushåll som kan efterfråga en bostad.

Under året har flera beslut fattats som är viktiga för bostadsbyggandet och för en hållbar stadsutveckling. I Länsplan för regional transportinfrastruktur 2014-2025 har nästan 9 miljarder kronor tilldelats länet för ökade satsningar på spår, vägar och cykelstråk. En överenskommelse om fyra nya tunnelbanesträckningar och 78 000 nya bostäder har träffats mellan regeringen och Stockholms läns landsting, Järfälla kommun, Nacka kommun, Solna stad och Stockholms stad. Överenskommelsen innebär den största satsningen på tunnelbana sedan 1970-talet.

Sedan årsskiftet 2014 har kommunerna fått ett förtydligat ansvar för bostadsförsörjningsfrågorna i lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar samt i plan- och bygglagen. Genom de reviderade lagarna ges kommunerna ett tydligare ansvar och det regionala perspektivet framhävs.

3.1. Bostadsmarknad och äldre

De kommande årtiondena kommer den andel av befolkningen som är i yrkesverksam ålder att minska i förhållande till grupperna yngre och äldre. Förändringen får konsekvenser för bostadsmarknaden. De allra äldsta kommer att öka både i antal och i andel av befolkningen. Det är en grupp som i större utsträckning har behov av anpassade och tillgängliga bostäder. De flesta äldre bor i det ordinarie bostadsbeståndet, ofta i en bostad som inte är fullt tillgänglig, där det exempelvis saknas hiss.

Inriktningen inom äldrepolitiken har länge varit att äldre ska kunna bo kvar hemma så länge som möjligt. De flesta äldre önskar också bo kvar i sitt eget hem men för dem som vill flytta kan det finnas hinder. Exempelvis kan boendekostnaderna bli dyrare om man flyttar än om man bor kvar i en villa där lånen är avbetalda. Det är inte heller alla som har möjlighet att ta lån för att köpa en bostadsrätt eller klarar inkomstkraven på tre gånger årshyran för en hyresrätt. Mot bakgrund av den demografiska utvecklingen och med målet att de äldres bostadsbehov ska kunna tillgodoses på den ordinarie bostadsmarknaden har regeringen under våren 2014 tillsatt en särskild utredare som ska lämna förslag på åtgärder som förbättrar och underlättar de äldres boendesituation. Ytterligare en utredning ska se över hur kommunerna kan upphandla boendeformer för äldre med låga boendekostnader, som exempelvis trygghetsbostäder.

3.2. Bostäder för unga?

Unga har svårt att få bostad. Stockholms län har en ung befolkning jämfört med landet i övrigt. Nästan hälften av länets befolkning är under 35 år. Bristen på bostäder för unga är störst i storstadsregionerna, vilket beror på den generella bostadsbristen och att många unga flyttar till städerna. I Bostadsmarknadsenkäten uppger 25 av länets 26 kommuner att de har ett underskott på bostäder för ungdomar mellan 19 och 25 år. Unga är ingen homogen grupp, men de delar vissa förutsättningar i större utsträckning än andra åldersgrupper. De är debutanter på bostadsmarknaden, har litet eller inget sparat kapital, låga inkomster och i större utsträckning osäkra anställningsformer. Hyresgästföreningen har gjort en undersökning kring unga vuxnas boende i Sverige 2013 som visar att Stockholm är den storstadsregion där andelen unga vuxna med egen bostad är minst. Andelen unga

vuxna mellan 20–27 år som bor i en egen bostad i Stockholms län uppmättes 2013 till 44 procent vilket är den lägsta andelen någonsin.

3.3. Bostadsmarknad och integration

Den 1 januari 2014 ändrades lagen om mottagande av asylsökande för att ge Migrationsverket utvidgade möjligheter att anvisa en kommun att ordna boende för ensamkommande barn. Enligt Länsstyrelsens beräkning kommer ungefär 700 ensamkommande barn att anvisas till länet. I kommunerna ansvarar socialnämnden för att utreda barnets behov och besluta om lämpligt boende, exempelvis ett familjehem. Kommunen ansvarar för att det finns en bostad utöver ansvaret för mottagande, SFI, samhällsorientering samt skola och barnomsorg.

Målet i Stockholms län är att öka det organiserade mottagandet, speciellt i de kommuner som inte har tagit emot många nyanlända. Nästa år bedöms behovet vara dubbelt så stort, vilket innebär stora utmaningar för alla inblandade aktörer. Nästan samtliga kommuner uppger i Bostadsmarknadsenkäten att det är ganska svårt eller mycket svårt att tillgodose behovet av bostäder till nyanlända på både kort och lite längre sikt. De anger bristen på hyresbostäder som den främsta orsaken.

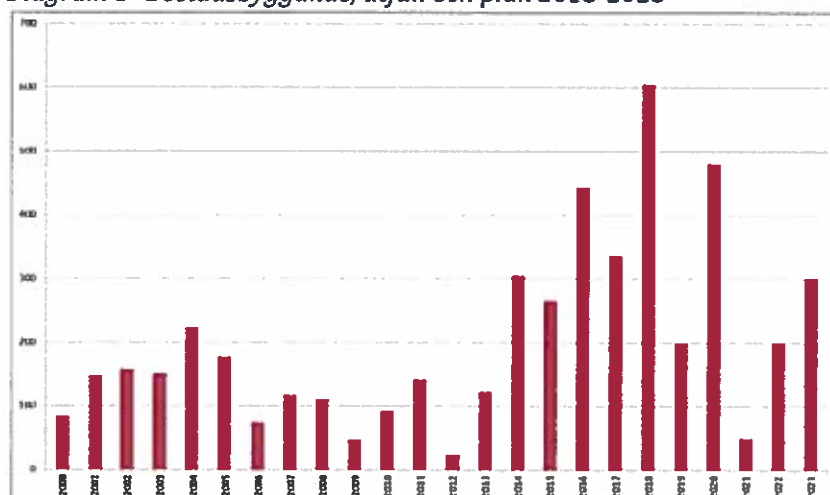
3.4. Bostadsmarknad i Tyresö kommun

- Fortsatt stor efterfrågan på bostäder i Tyresö

Huvuddelen av flyttningarna sker på korta avstånd. I Tyresö sker ungefär 55 procent av flyttningarna inom kommunen. Tyresö har en nettoinflyttning från Stockholm, Nacka och utlandet medan det är en nettoutflyttning till Haninge och övriga riket. Det är främst barnfamiljer som flyttar till kommunen. Flyttningen är starkt åldersberoende, högst är rörligheten för ungdomar i åldern 20-29 år. Dessa flyttar från kommunen till Stockholm, Haninge och övriga riket. I hyresrätter är boendetiderna relativt korta medan boendetiderna i egna hem är långa.

I Tyresö kommun råder det stor efterfrågan på bostäder sedan ett antal år tillbaka. Efterfrågan på bostäder bedöms fortsätta att öka under planeringsperioden. Det är en utmaning att kunna tillgodose den ökade efterfrågan på lägenheter. I kommunen som helhet kommer det totala bostadsbyggandet att variera mellan 265 och 606 lägenheter om året under de närmaste åren. Målet är att bygga i genomsnitt 300 lägenheter per år. För varje ledig lägenhet som erbjuds i Tyresö Bostäders kö söker mellan 200 och 1 500 personer. Kötiden till en lägenhet är för närvarande ca 7-8 år. I dagsläget är bristen som störst på små lägenheter, hyresrätter och radhus, men det finns en marknad för de flesta boendeformer, precis som i övriga delar av Stockholm.

Diagram 5- Bostadsbyggande, utfall och plan 2015-2023

Källa: Prognos över bostadsbyggande Tyresö Kommun

4. Arbetsmarknad och sysselsättning

- God tillväxt i sysselsättningen
- Sämre utveckling i omvärlden drar ner utveckling inom t.ex. industriell tillverkning
- Demografiska behov skapar efterfrågan hos utförare av offentliga tjänster
- Kommunala arbetsmarknadsinsatser fortsatt viktiga framöver

Det kommer positiva signaler från arbetsmarknaden med fler lediga platser, färre varsel och ökad sysselsättning. Arbetslösheten minskar långsamt. Tyresö har en relativt låg arbetslöshet jämfört med riket och länet. En högre andel av de arbetssökande har en utsatt ställning på arbetsmarknaden, vilket kommer ställa höga krav på matchning såväl på lokal nivå som i riket. För Tyresö kommun som arbetsgivare kommer rekrytering till verksamheterna att vara en utmaning i konkurrens med andra.

Enligt arbetsförmedlingens rapport "Var finns jobben 2015 och på längre sikt?", är det fortsatt stark efterfrågan på arbetskraft. Sysselsättningen steg 2014 på bred front i landet och jobbtillväxten spände över de flesta yrkesområden. Under 2015 väntas sysselsättningen stiga ytterligare.

Parallellt med den starka utvecklingen av sysselsättningen under 2014 har även antalet rekryteringar fortsatt att öka. Under 2015 väntas antalet rekryteringar att öka ytterligare, delvis beroende på ett fortsatt högt behov av ersättningsrekryteringar. Antal lediga platser som anmäls till Arbetsförmedlingen fortsätter att ligga på en hög nivå. Dessutom fortsätter antalet varsel om uppsägning att notera låga nivåer. Sammantaget innebär detta att det kommer att finnas många jobböppningar på arbetsmarknaden även under 2015. De tre storstadsregionerna, Stockholms, Västra Götalands och Skåne län bedöms nå en fortsatt stark jobbtillväxt under 2015.

På kort sikt väntas starkast ökning inom områdena hotell, restarang och storhushåll samt tekniskt arbete. Efterfrågan väntas också vara relativt god inom pedagogiskt arbete, hälso- och sjukvård, samt försäljning, inköp och marknadsföring. Den svaga utvecklingen i vår omvärld påverkar däremot utvecklingen i negativ riktning inom industriell tillverkning och dämpar utvecklingen inom

transportyrken. Något svagare efterfrågan väntas också på kultur, media och design, naturbruk och naturvetenskapligt arbete.

Den demografiska utvecklingen ökar behovet av arbetskraft inom de offentliga verksamheterna, både inom de privata och offentliga arbetsgivarna. Sammantaget innebär detta att sysselsättningen stiger inom områdena hälso- och sjukvård, pedagogiskt arbete och socialt arbete. Jobbtillväxten avser framförallt arbetskraft med eftergymnasial utbildning såsom läkare, tandläkare, sjuksköterskor, socialsekreterare och flertalet kategorier lärare, men även inom yrkesgruppen undersköterskor väntas en god tillväxt av nya jobb.

Den allt starkare aktiviteten inom området bygg och anläggning innebär ökad sysselsättning för flertalet byggyrken. Byggekongjunkturen drivs av ett kraftigt ökat bostadsbyggande, en fortsatt god efterfrågan på ROT-tjänster och en hög aktivitet inom anläggningsområdet. Både bristen på arbetskraft och tillväxten av nya jobb dämpas dock med hög sannolikhet genom ett fortsatt tillskott av utländsk arbetskraft. I likhet med tidigare blir dock situationen ansträngd för lärlingar inom vissa yrken.

Allra svårast att få ett varaktigt fotfäste på arbetsmarknaden har den som inte har en fullföljd gymnasieutbildning. Antalet sysselsatta inom yrken utan särskilda krav på utbildning har minskat under en längre period. Den breda sysselsättningstillväxten under 2015 väntas dock innebära en viss jobbtillväxt även för dessa yrken. En viktig orsak till detta är att sysselsättningen stiger inom de delar av tjänstesektorerna där det vanligtvis inte ställs så höga krav på utbildning och/eller yrkeserfarenhet och där dessa yrken således är mer vanligt förekommande. Exempel på denna typ av yrken finns inom områdena hotell, restaurang och storhushåll samt service och säkerhetsarbete. Samtidigt kommer det emellertid fortfarande att finnas många arbetslösa med enbart förgymnasial utbildning. Trots en viss jobbtillväxt förblir därmed konkurrensen om dessa jobb mycket hård.

Osäkra majoritetsförhållanden i riksdagen leder till en i nuläget oklar politik under den kommande mandatperioden. Oavsett majoritet finns förslag som förslag på arbetsmarknadsinsatser i form av bland annat traineeplatser inom välfärden. Kommunerna ser ut att få ta en större roll för arbetsmarknadspolitiska insatser där den offentliga sektorn blir viktigare för att skapa fler jobb. Oavsett hur reformerna för arbetsmarknaden kommer att formuleras framöver har kommunen en fortsatt viktig uppgift med skola, utbildning, arbetsmarknad och näringslivsutveckling.

4.1. Arbetslöshet i riket, länet och i Tyresö kommun

- Arbetslösheten minskar långsamt trots ökad sysselsättning
- Högre krav på matchning
- Skillnaderna är stora inom Stockholms län

Utbudet av arbetskraft har ökat starkt de senaste åren. Det stora tillskottet av arbetskraft har sin grund i en medveten politik i syfte att öka tillgången på arbetskraft. Utbudsökningen har dessutom förstärkts av en stor nettoinvandring.

Arbetslösheten i riket uppgick till 8,1 procent i december 2014³ och har endast minskat marginellt trots ökad sysselsättning, vilket har med det ökade utbudet av arbetskraft att göra. Under de kommande åren bedöms arbetslösheten endast komma att minska svagt på grund av fortsatt stor

³ Inskrivna arbetslösa som andel (%) av den registerbaserade arbetskraften 16-64 år, Arbetsförmedlingen

ökning av arbetskraften. Fler nyanlända kommer att skrivas in samtidigt som sammansättningen av arbetslösheten förändras mot en ökad andel strukturellt arbetslösa. För ungdomar 18-24 var arbetslösheten 14,8 i riket.

Lägst andel inskrivna arbetslösa noteras i Uppsala län med en relativ arbetslöshetsnivå på 5,4 procent⁴. Stockholms län har näst lägst arbetslöshet med 6,4 procent. Bland storstadslänen är den relativa arbetslösheten fortfarande högst i Skåne län, 10,3 procent, därefter följer Västra Götaland med 7,6 procent.

Ungdomsarbetslösheten per december 2014 var lägst i Stockholms län med 8,8 procent. Blekinge län hade den högsta med 26 procent. Tyresö kommun hade en ungdomsarbetslöshet på 7,8, vilket är lägre än länets genomsnitt. Danderyd hade den lägsta med 3,9 procent och Södertälje den högsta på 17,4 procent.

Även om länet som helhet har en låg arbetslöshet är skillnaderna inom länet stora. Kommuner i nordöstra delen har överlag en lägre arbetslöshet, Danderyd (2,5 procent), Vaxholm (2,6 procent), Vallentuna (2,6 procent), och Täby (2,7 procent), har lägst arbetslöshet av alla 290 kommuner medan Södertälje (15,2 procent) har den högsta. Vid sidan av Södertälje har Botkyrka och Järfälla en högre arbetslöshet än genomsnittet i riket. Tyresö har en av de lägsta i länet med 3,9 procent⁵.

Inflödet av nyanmälda lediga platser ligger fortsatt på en hög nivå och uppvisar en positiv utveckling. Antalet lediga platser som anmäldes till Arbetsförmedlingen i december uppgick till nästan 67 000, vilket är nästan 17 000 fler än för ett år sedan. Ökningen förklaras främst av ett kraftigt ökat antal anmälda platser inom finansiell verksamhet och företagstjänster samt inom vård och omsorg.

Antalet personer varslade om uppsägning fortsätter att minska på årsbasis, en utveckling som pågått sedan halvårsskiftet 2013. I december 2014 varslades cirka 2 500 personer om uppsägning. Det är 800 färre än för ett år sedan.

Matchningen på arbetsmarknaden står allt mer i fokus och det arbetet blir en stor utmaning. I utgångsläget finns ett stort antal arbetslösa som kan besätta de lediga jobben men antalet arbetsökande med utbildning och tillräckligt god kompetens minskar. Efterfrågan på välutbildad arbetskraft ökar under prognosperioden samtidigt som andelen arbetslösa som har svårt att snabbt finna ett arbete stiger. Detta höjer svårighetsgraden på matchningsuppdraget.

Arbetskraftsutbudets starka ökning har medfört ett stort tillskott av arbetssökande på arbetsmarknaden. Utbudsökningen har även medfört betydligt fler inskrivna arbetslösa inom grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden. Den utvecklingen väntas fortsätta under de kommande åren.

Följande grupper av inskrivna arbetslösa kommer att möta stora svårigheter att snabbt finna arbete:

- Arbetslösa med endast förgymnasial utbildning, här ingår även ungdomar med bristfällig utbildning
- Arbetslösa utomeuropeiskt födda
- Arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

⁴ Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd, andel av registerbaserad arbetskraft 16-64 år.

⁵ Månadsstatistik arbetsförmedlingen december 2014.

- Arbetslösa personer 55-64 år

Av de inskrivna arbetslösa är 45 procent födda i ett annat land än Sverige, varav 33 procentenheter i ett utomeuropeiskt land. I denna kategori finns bland annat flyktingar från krigshärddar i delar av Asien och Afrika, och omställningen för dessa människor kan ofta vara mycket krävande och svår.

Antalet nya deltagare i etableringsuppdraget stiger och i oktober 2014 fanns drygt 40 000 personer inom uppdraget. Migrationsverket bedömer att antalet personer som beviljas uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande ökar kraftigt under de närmaste åren, vilket framför allt gäller personer från Syrien men också Somalia, Eritrea och Afghanistan. Inflödet i etableringsuppdraget bedöms öka och antalet som omfattas av uppdraget beräknas till i genomsnitt över 70 000 personer per månad under 2016.

4.2. Tyresö kommun som arbetsgivare och rekrytering

För att skapa förutsättningar för att rekrytera personal inom de områden där behoven ökar kraftigt framöver samt behålla och utveckla befintlig kompetens inom organisationen behöver Tyresö kommun skapa ett varumärke som en attraktiv arbetsgivare.

Att försörja Tyresö Kommuns verksamheter med kompetent personal kommer att bli en stor utmaning under de kommande åren. Dels ökar pensionsavgångarna från ca 30 per år 2015 till 70 per år 2018 och fortsätter sedan att ligga på den nivån. En ännu större utmaning i kommunen och länet kommer att vara att rekrytera ny personal som behövs till följd av fler barn, fler äldre och ett ökat byggande. Alla kommuner i Stockholms län växer. Sundbyberg, Sigtuna, Solna, Stockholm och Nacka kommun har haft en tillväxt på över 10 procent under de senaste fem åren. Några har även en fortsatt hög tillväxttakt framöver, till exempel Sundbyberg som beräknar växa med 40 procent fram till 2023.

Det kommer att krävas en strategi för att rekrytera och behålla och utveckla personal till verksamheterna i en allt högre konkurrens. De prognoser som föreligger visar att medarbetare med medellånga och långa eftergymnasiala utbildningar som kommer att vara svårrekryterade. Även personer inom vård och omsorg, exempelvis vårdbiträden, bedöms som svårrekryterade med tanke på att inte ungdomar idag i tillräcklig omfattning söker dessa utbildningar.⁶

Enligt SKL:s arbete med Sveriges viktigaste jobb kommer 40 000 personer att rekryteras till socialtjänsten mellan år 2010 och 2019. En bedömning av rekryteringsbehoven inom skola och förskola fram till 2023 visar att det kommer att behövas 150 000 nya medarbetare med oförändrade arbetssätt, organisation och bemanning. För att påverka rekryteringen föreslår SKL att man ska använda kompetensen på rätt sätt, locka nya grupper till jobben, utveckla arbetsmiljö och arbetsorganisation, utnyttja tekniken bättre samt skapa bättre löne- och karriärmöjligheter.

5. Näringsliv

- Fler företag i Stockholms län
- Färre konkurser

⁶ SCB: Könnsstruktur per utbildning och yrke 1990–2030

Stockholmsregionen svarar för en stor och växande andel av landets nyföretagande, befolkning och förädlingsvärde. Näringslivet har en bred branschrepresentation med stark förmåga till förnyelse och utveckling, och det finns flera internationellt erkända universitet och högskolor.

Enligt den senaste rapporten över Stockholmskonjunkturen, som publiceras fyra gånger per år av Stockholm Business Region, utvecklas näringslivet i Stockholm fortsatt positivt. Nyföretagandet fortsätter att öka och antal konkurser minskade jämfört med föregående år.

Det startades mer än 12 000 företag i Stockholms län under de första tre kvartalen 2014, vilket var en ökning med 5 procent jämfört med 2013. Under tredje kvartalet startades drygt 4 800 företag, vilket var en ökning jämfört med föregående år på 7 procent. Näringslivets omsättning i Stockholms län ökade med 5,9 procent på ett års sikt under det andra kvartalet. Därmed är utvecklingen starkare än under föregående kvartal och på den högsta nivån sedan fjärde kvartalet 2012. Utvecklingen var också något starkare i länet än i övriga riket, där omsättningen ökade med 5 procent.

I Stockholmsregionen pågår utredningar och diskussioner om en utbyggnad och sammanlänkning av regionens norra delar med Uppsala-regionen, med bl.a. möjlighet för fler företag att etablera sig. Redan idag finns det en hög koncentration av företag norr om Stockholm. Det finns risk för att obalansen ökar mellan norra och södra delen av Stockholmsregionen, vilket på sikt är negativt för Tyresös utveckling och sannolikt med färre framtida arbetstillfällen som följd. Drygt 72 procent av Tyresö kommuns invånare arbetar idag utanför kommunen. Antalet arbetstillfällen samt möjligheten till pendling är viktiga faktorer för kommunens invånare. Detta är en strategiskt viktig fråga för framtiden som kan komma att påverka kommunens attraktionskraft.

Inriktningen på kommunens arbete med näringslivsfrågor är att underlätta och förbättra för företagen i Tyresö. Tyresö har metodiskt satsat på att bygga nätverk mellan företagare, politiker och kommunanställda. En företagslots gör det enklare för företag med kommunala ärenden. I Svenskt Näringslivs undersökning av företagsklimatet i landet kom Tyresö på 43:e plats. Ett innovativt samarbete med den privata sektorn i form av OPS-lösningar (Offentligt Privat Samarbete) har skett när det gäller upphandling av simhall och äldreboende.

Företagsstrukturen i Tyresö kommun består idag av få medelstora företag och ett stort antal små företag. Det finns en tradition av ett entreprenöriellt klimat med flera mindre företag som samverkar i nätverk. Tillgången till exploateringsbar ny industrimark i Tyresö är dock begränsad, vilket försvårar nyetableringar. Det är därför viktigt att det ges möjligheter till kommersiella verksamheter, såsom handel i lämpliga lägen, vid framtagande av detaljplaner. Samverkan med grannkommunerna är viktig för att undvika att kommungränserna blir ett hinder för det lokala näringslivets utveckling. Störst möjlighet att skapa arbetstillfällen i Tyresös närhet är LÄSK-samarbetet (Lindalen, Älta, Skrubba), och Stockholms stads planläggning av Skrubba området med industrimark. Detta område skall ses som en del av ersättningen för utvecklingen av Slakthusområdet där det byggs bostäder. Ett uppdrag för Tyresö kommun är att se över och förtäta Bollmora industriområde där kommunen är den enskilt största markägaren.

I Tyresö startade 147 nya företag under de första tre kvartalen 2014, vilket var en ökning mot föregående år med 13 procent. Motsvarande ökning i Stockholms län var 5 procent.

Stockholmsregionens näringsliv växer snabbt. Redan i dag finns en hög koncentration av företag norr om Stockholm. Det finns en risk för att obalanserna mellan norra och södra delen av regionen ökar och på sikt är det negativt för Tyresös framtida utveckling och attraktionskraft. Drygt 72 procent av kommunens invånare (arbetsför befolkning) arbetar utanför kommunen. I takt med att kommunen växer finns behov av att se över framtida kommunikationsmöjligheter. Kommer busstrafiken att klara den expansion som väntas framöver? Är det vad dagens invånare och framtidens invånare kommer att nöja sig med i takt med att befolkningen växer?

6. Infrastruktur och kommunikationer

- Nya samarbeten
- Förhålla sig till planer

Då ca 72 procent av kommunens invånare pendlar är infrastruktur med möjlighet till pendling viktiga faktorer för invånarna. Ombyggnaden av Slussen väntas påverka trafiken på Nynäsvägen. Simuleringar visar bl.a. att trafiken kan komma att få svårt att komma in i Södra länken med mer köer på Nynäsvägen som följd. Ett samarbete mellan Trafikverket och Stockholms stad har startat för att se över möjligheterna att lindra effekterna av ombyggnaden av Slussenområdet.

Tyresö kommun och Haninge kommun är från 2015 ett gemensamt trafikområde. Syftet är att genom samordningsvinster skapa incitament för leverantören att öka antalet resenärer. Därmed ökar drivkrafter till samarbete mellan leverantören och kommunen för att locka fler resenärer till kollektivtrafiken.

För att Tyresö kommun skall vara en attraktiv, växande kommun måste kommunen se till att kommunikationerna ökar för att klara den planerade befolkningsökningen. Antalet invånare i övriga kommuner i närområdet väntas också öka. Det finns en övervägande risk för att flaskhalsar kommer att uppstå, t.ex. på Nynäsvägen, med ökade restider som följd. Alternativa transportmöjligheter bedöms som nödvändiga för att möta den framtida befolkningsutvecklingen i såväl Tyresö som i regionen som helhet. En utmaning för kommunen är att vidta åtgärder för att krympa avstånden till arbete, d.v.s. förenkla och förkorta pendlingstiden.

7. Förskola och utbildning

- Fler barn och elever i både grund- och gymnasieskolan
- Anpassning av verksamheterna till förändrade behov
- Valfrihet och konkurrens

Enligt befolkningsprognosen ökar antal barn i förskolan och skolan under den kommande perioden. Den demografiska utvecklingen och ökad rörlighet till följd av valfrihet och flera utförare innebär helt andra förutsättningar när det gäller planering av utbud och efterfrågan. Det kommer ställa höga krav på planering av verksamheterna och de resursbehov i form av personal och lokaler som följer. Avgångseleverna i Tyresö kommun hade liksom rikets genomsnitt och länet förbättrade resultat inom grundskolan efter vårterminen 2014.

7.1. Allmänt om planering och demografi

Ett av de viktigaste planeringsverktygen för den kommunala verksamheten är kommunens befolkningsprognos och utvecklingen inom olika målgrupper. Många av kommunens verksamheter är direkt beroende av förändringar i befolkningens sammansättning. Stora födelsekullar vandrar igenom

kommunens verksamheter vilket ställer krav på anpassning och planering av resurser i form av främst personal och lokaler.

Med hjälp av information från statistik och räkenskapssammandrag kan man följa hur behoven och efterfrågan av de kommunala tjänsterna utvecklats över tid i form av inskrivningsgrad i förskolan, andel i egen kontra privat regi inom skolan, antal platser i särskilda boenden inom äldreomsorgen m.m.

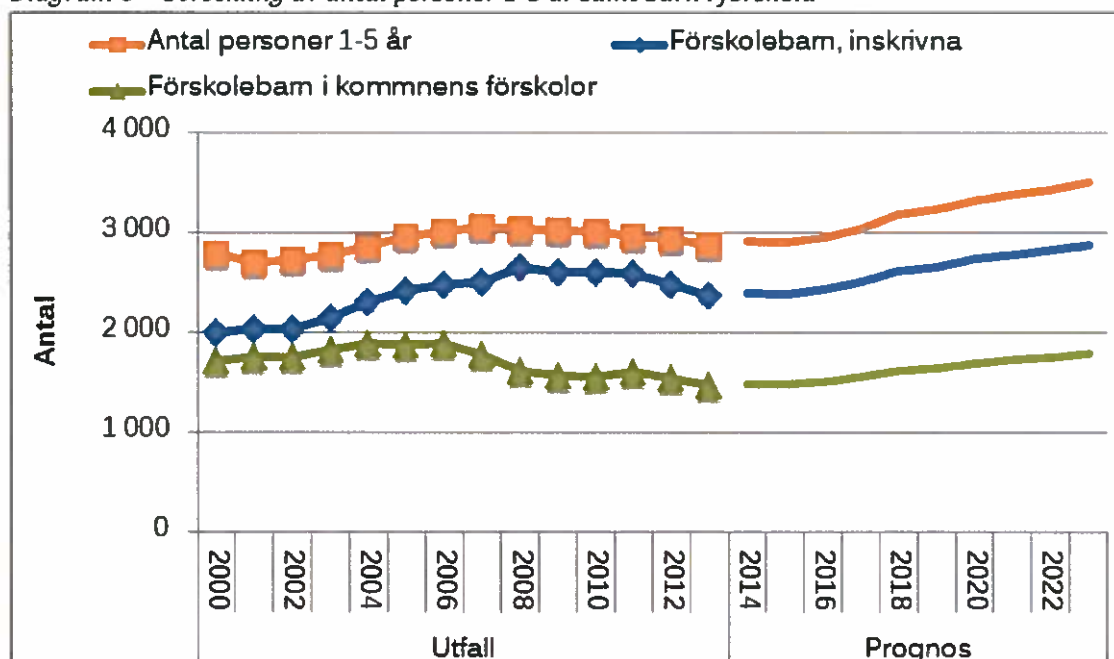
Med utgångspunkt från nyttjandegrad i kommunen och med den befolkningsprognos som tagits fram, kan man göra en bedömning av hur behoven kommer att se ut framöver inom olika verksamheter med verksamhet kopplat till en särskild målgrupp.

7.2. Utveckling och demografiska behov inom förskolan

Antal barn i åldrarna 1-5 år ökade med nästan 300 mellan år 2000 och år 2007 för att sedan minska något till år 2012 och nu börjar gruppen återigen öka. Andel barn inskrivna i förskolan i åldrarna 1-5 år har ökat från 71,8 procent till 82,3 procent mellan år 2000 till år 2013. Andelen barn i kommunens egna förskolor har däremot minskat från 86 procent till 62 procent.

Fram till år 2023 väntas antal barn i förskoleålder öka med drygt 600. Med oförändrad inskrivningsgrad och andel i privat regi innebär det ca 300 fler barn i kommunens förskolor.

Diagram 6 – Utveckling av antal personer 1-5 år samt barn i förskola

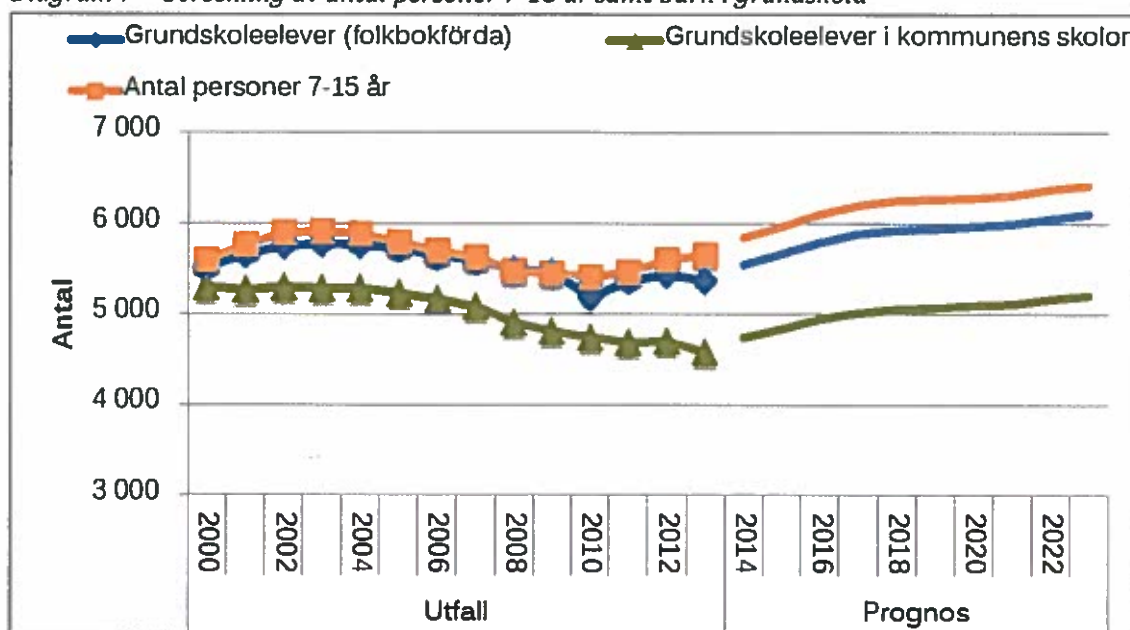
Källa: Befolkningsprognos Tyresö kommun och Statistiska Centralbyrån

7.3. Utveckling och demografiska behov inom grundskola

Antal personer i målgruppen för grundskolan ökade under 2000-talets början fram till 2004, då utvecklingen vände och antal personer mellan 7-15 började minska. Från 2010 har gruppen dock ökat årligen och utvecklingen ser ut att fortsätta. Från 2013 till år 2023 väntas antal personer i grundskoleålder öka med över 700 elever. Andelen elever i kommunens grundskolor har minskat från 96

procent till 85 procent från år 2000. Med oförändrad andel kommer kommunen att ha ca 600 fler elever i egna grundskolor år 2023.

Diagram 7 – Utveckling av antal personer 7-15 år samt barn i grundskola

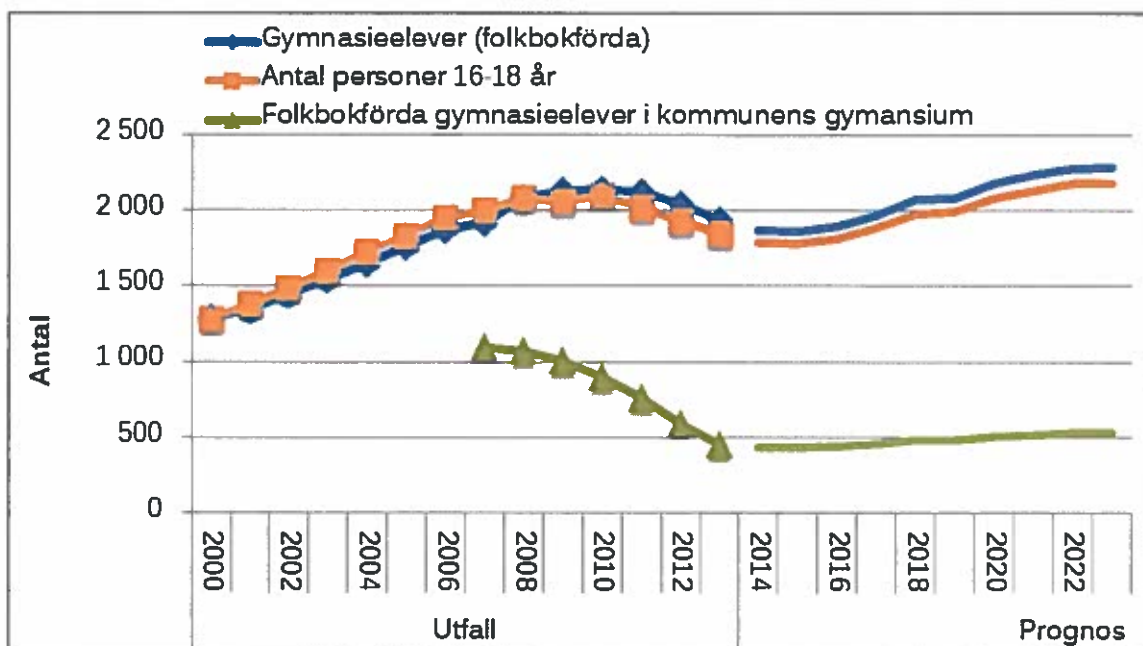

Källa: Befolkningsprognos Tyresö kommun och Statistiska Centralbyrån

7.4. Utveckling och demografiska behov inom gymnasieskola

Antal personer i åldersgruppen 16-18 år ökade kraftigt under 2000-talets första decennium, från knappt 1 300 år 2000 till drygt 2 100 år 2010. I och med införandet av valfrihet inom gymnasieskolan hanterades en del av den kraftiga ökningen genom att fler elever valde gymnasieskolor i andra kommuner eller fristående gymnasieskolor. Från 2007 till 2013 minskade andelen gymnasieelever i kommunens gymnasium från 57 procent till 23 procent. Antal personer i gymnasieålder i Tyresö kommun minskar fram till 2015 för att från år 2016 åter börja öka. År 2023 kommer antal personer 16-18 år vara drygt 300 fler. Vid oförändrad andel i egna gymnasieskolan innebär det 80 fler elever.

Diagram 8 – Utveckling av antal personer 6-18 år samt barn i gymnasieskola

Källa: Befolkningsprognos Tyresö kommun och Statistiska Centralbyrån

7.4.1. Trender inom utbildning

Grundskola

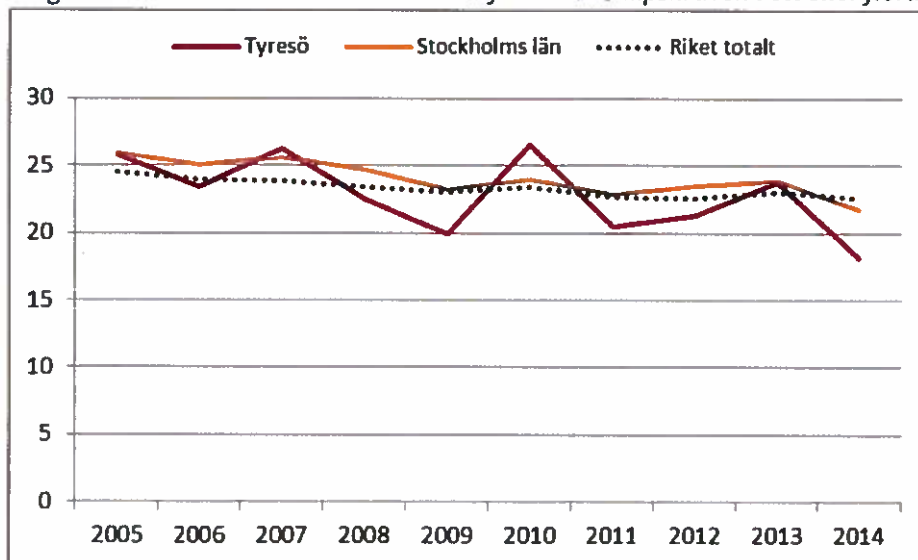
Svenska skolresultat har sjunkit under de senaste åren, vilket visar sig i olika internationella mätningar.

Andel elever i riket som avslutade årskurs 9 våren 2014 och inte nådde kunskapskraven i ett, flera eller samtliga ämnen minskade något från föregående läsår från 23,0 procent till 22,6 procent. Av eleverna i årskurs 9 våren 2014 var det 6,7 procent som inte fick godkänt betyg i ett ämne och 14,7 procent i två eller fler ämnen. Andelen elever som saknar godkänt betyg i ett ämne har minskat något de senaste åren medan andel elever som saknar godkänt betyg i fler än ett ämne har ökat⁷.

Bland eleverna i Tyresö kommun minskade andelen elever i årskurs 9 som inte fick godkända betyg i ett eller flera ämnen från 23,8 procent till 18,2 procent vårterminen 2014 och är därmed på en lägre nivå än både rikets och länets genomsnitt.

⁷ Skolverket Slutbetyg i grundskolan 2014

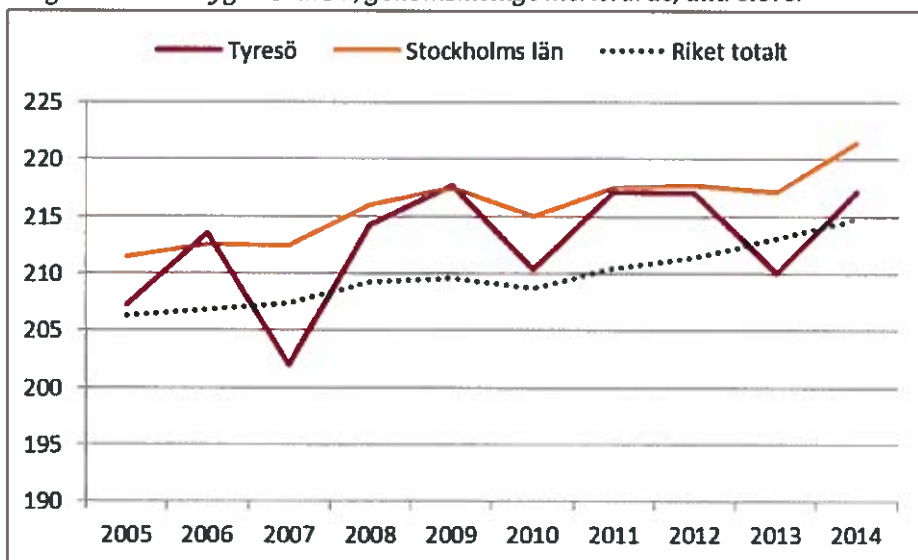
Diagram 9 – Andel elever årskurs 9 som ej nått kunskapskraven i ett eller flera ämnen

Källa: Skolverket

Kunskapsmätningar inom Sverige visar att resultaten bland 15-åringars slutbetyg varierar över tid. Nedan syns meritvärde samt andel behöriga till gymnasiet för Tyresö, jämfört med riket över tiden⁸. Våren 2014 var det genomsnittliga meritvärdet för 16 ämnen i landet 214,8. Det är en ökning från föregående år med 1,7 meritvärdespoäng. I länet ökade meritvärdena från 217,2 till 221,5 och glädjande återhämtade sig meritvärdet bland eleverna i Tyresö Kommun från den låga nivån 2013 och överstiger nu igen genomsnittet i riket.

Diagram 10 – Betyg årskurs 9, genomsnittligt meritvärde, alla elever

Källa: Skolverket

⁸ Observera att statistiken ej går att jämföra med PISA-undersökningen.

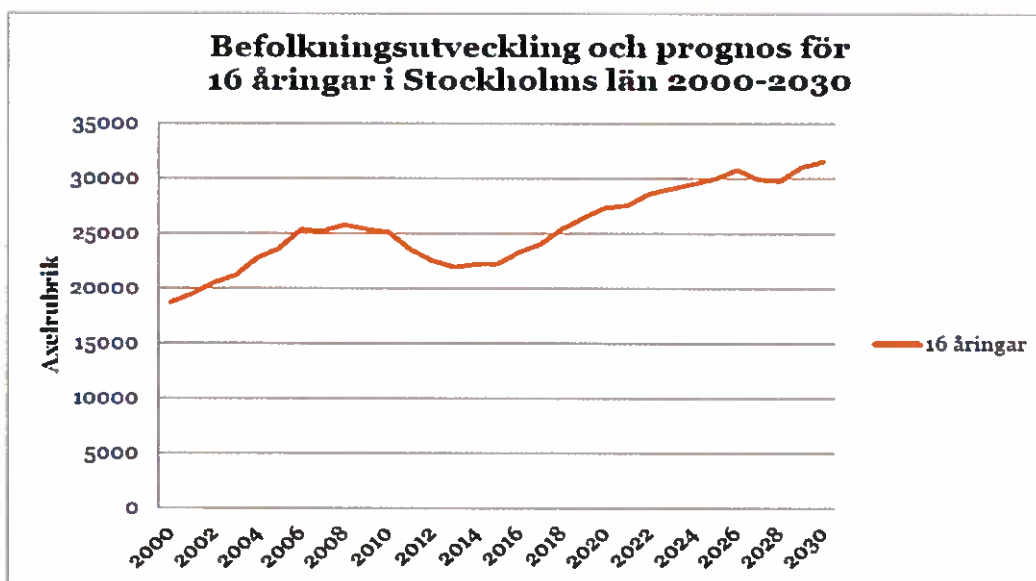
Gymnasieskola

Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) tog fram en kartläggning av utbud och efterfrågan av gymnasieutbildning i juni 2014. Den visade att rörligheten vid gymnasievalen har ökat kraftigt under de senaste sju åren. Från att 47 procent av ungdomarna år 2007 i första hand sökte en kommunal gymnasieskola i den egna kommunen, till 34 procent av de förstahandssökande som 2014 sökte till en kommunal gymnasieskola i den egna kommunen, 28 procent som sökte till en kommunal gymnasieskola i annan kommun och 37 procent som sökte till fristående gymnasieskola.

Kartläggningen visar att de fristående skolornas andel av förstahandssökande är mycket hög inom yrkesprogrammen. Av de tolv programmen har de fristående störst söktryck inom tio program. De fristående har högst andel inom det industritekniska programmet med 87 procent.

De senaste åren har antalet ungdomar i gymnasieålder minskat i regionen. Den överkapacitet av utbildningsplatser som finns idag kommer sannolikt att vara borta inom de närmaste 10 åren. Hela ungdomskullen 16-20 år ökar mellan åren 2010 och 2020 med cirka en tredjedel, från cirka 90 000 till 120 000 ungdomar. År 2040 beräknas antalet 16-åringar vara nästan 35 000.

Diagram 11 – Utveckling av antal 16-åringar i Stockholms län

Källa: SCB befolkningsstatistik samt TMR, SLL Länsprognos 2012-2045

Nya läroplanen GY11

Vårterminen 2014 gick den första årskullen ut som började sin gymnasieutbildning enligt den nya läroplanen för gymnasieskolan. Av ungdomarna i den första årskullen som började en yrkesutbildning enligt den nya läroplanen GY11 tog 66 procent yrkesexamen våren 2014 efter tre års studier. I den tidigare ungdomskullen, som startade hösten 2010 enligt den gamla läroplanen, fick 74 procent ett slutbetyg från yrkesförberedande program. Bland de elever som gick ett högskoleförberedande program i GY 2011 fick nästan 74 procent grundläggande behörighet till högskolan. En något större

andel, drygt 75 procent, av de elever som gick ett studieförberedande program i den gamla gymnasieskolan fick grundläggande behörighet⁹.

Av de 84 000 elever som gick ut gymnasieskolan i våras fick 70 procent grundläggande högskolebehörighet. Motsvarande siffra året innan var 87 procent. Andelen behöriga till högskola har i år minskat med 17 procentenheter jämfört med förra året. En orsak till minskningen är att elever med examen från ett yrkesprogram numera inte automatiskt får grundläggande högskolebehörighet. Förändringen gjordes för att ge yrkeseleverna mer yrkesämnen för att de skulle bli mer anställningsbara. Eleverna på yrkesprogrammen har dock en möjlighet att läsa in behörigheten under tiden i gymnasieskolan och senare även i den kommunala vuxenutbildningen.

I GY 2011 är det i likhet med tidigare elevkullar omkring 30 procent av eleverna som inte har fått något avgångsbetyg. Det innebär dock inte att samtliga av dessa elever har avbrutit sina studier och lämnat gymnasiet. Omkring 7-8 procent av en elevkull genomför gymnasieskolan på fyra år. Orsaken till att en elev behöver ett fjärde studieår kan till exempel vara byte av gymnasieutbildning, bristande förkunskaper, studiesvårigheter eller utlandsvistelse.

7.4.2. Aktuellt inom skolan i Tyresö Kommun

Sedan en tid är efterfrågan på förskole- och skolplatser större än utbudet i Trollbäcken. Samtidigt så är situationen den omvända inom centrum. Östra delen av kommunen balanserar ganska väl sin efterfrågan. På kort tid har det inträffat några händelser som påverkar den traditionella bilden och det är Engelska skolans etablering samt en kraftigt ökad inflyttning till kommunen.

Genom Engelska skolans etablering så har ca 270 elever lämnat de kommunala skolorna. Dessa elever är relativt jämnt fördelade mellan de tre kommundelarna. De kommunala skolornas anpassning till förändrade behov blir en stor utmaning under de kommande åren.

Den kraftigt ökade inflyttningen, utöver de bedömningar som gjordes i befolkningsprognosen, innebär ett ökat tryck på främst förskolan och förskoleklass t o m årskurs 3 (F-3). Här har kommunen nu svårigheter att motsvara efterfrågan. Främst i Trollbäcken men även i Krusboda.

I de lägre åldrarna tenderar elever/föräldrar att välja de kommunala skolorna medan man som elev i de högre klasserna är mer lättrörlig.

Konkurrensen inom gymnasieskolan är fortsatt hög. Det kommer att krävas planering och bevakning av utbudet och efterfrågan för att kunna anpassa och ställa om till nya förutsättningar. Lokalisering av gymnasieskolan i Tyresö ses över, i nuläget undersöks ett centrumläge.

8. Äldreomsorg

- Ökad andel äldre i kommunen
- Kraftig ökning i omsorgskrävande grupper
- Ökad valfrihet inom verksamheterna

Den kraftiga tillväxten av antal äldre i Tyresö kommun innebär ökat tryck på äldreomsorgen, med volymökningar inom såväl hemtjänst som särskilda boenden. Befolkningsgruppen i åldrarna över 80 år växer kraftigt under kommande år, vilka också är resurskrävande målgrupper. Det kommer

⁹ Skolverket

att krävas planering och uppföljning för att skapa en effektiv resursanvändning. Ökad valfrihet är ett sätt att ge medborgarna ökat inflytande och möjlighet att påverka. Införande av valfrihetssystem kräver även insatser i form av information och kommunikation samt uppföljning av systemens förutsättningar.

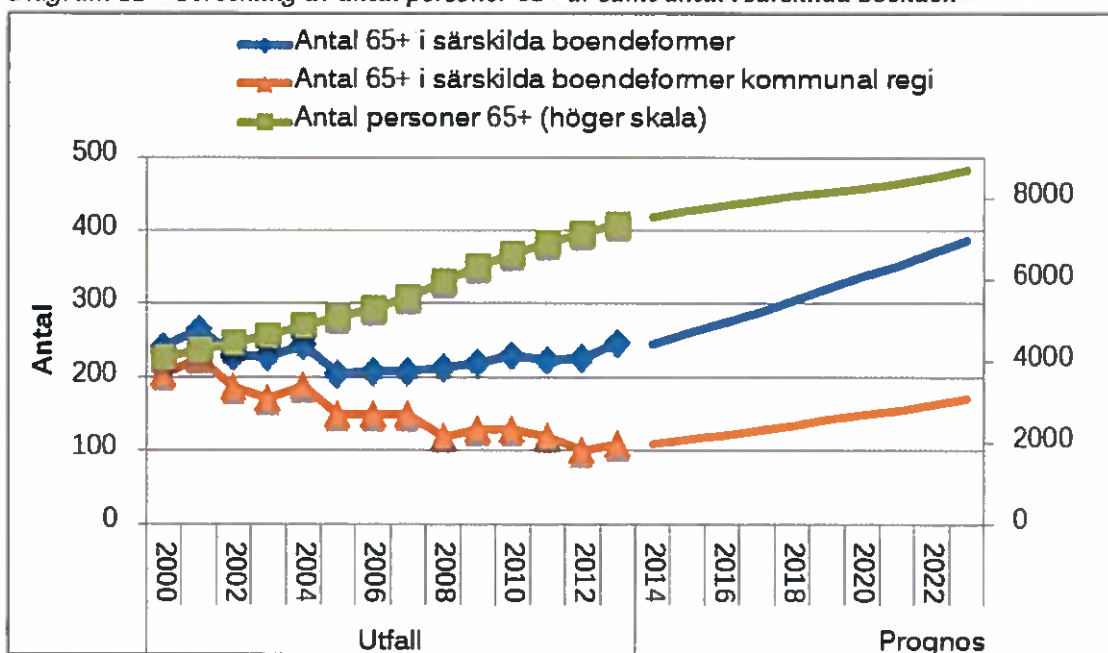
8.1. Utveckling av demografiska behov inom äldreomsorg

Antal personer över 65 år har ökat kraftigt i Tyresö kommun under flera år, från drygt 4 000 personer år 2000 till drygt 7 300 personer år 2013 och framöver väntar en fortsatt ökning till nära 8 700 personer över 65 år 2023. Framför allt ökar gruppen över 80 år, då också sannolikheten för att omsorgsbehoven ökar är stor. Den kraftiga ökningen kommer att innebära ökade volymer inom äldreomsorgen, både inom hemtjänst och särskilda boenden.

Ålder, antal	2000	2013	2018	2023
65+	4093	7356	8046	8681
65-74	2567	4 423	4 108	3 788
75-79	766	1 358	1 861	2 071
80-84	430	890	1 140	1 579
85-89	222	494	627	818
90+	108	191	310	425
Ålder, utveckling index 2000				
65+	100	179,7	196,6	212,1
65-74	100	172,3	160,0	147,6
75-79	100	177,3	243,0	270,4
80-84	100	207,0	265,1	367,2
85-89	100	222,5	282,4	368,5
90+	100	176,9	287,0	393,5

Antal personer över 65 i särskilda boenden uppgick till ca 250 år 2013. Med oförändrade behov jämfört med 2013 kommer det att behövas ytterligare 50 platser fram till 2018 och drygt 80 till fram till och med 2023. Med motsvarande andel i kommunal regi som för år 2013 kommer det att behövas 25 platser till 2018 och ytterligare ca 35 platser fram till 2023.

Diagram 12 – Utveckling av antal personer 65+ år samt antal i särskilda boenden

Källa: Befolkningsprognos Tyresö kommun och Statistiska centralbyrån

8.1.1. Trender inom äldreomsorg

Antalet äldre invånare i Sverige ökar. I Tyresö ökar antalet äldre i snabbare takt än i riket. Antalet personer över 65 år beräknas öka med ca 18 procent under perioden 2013-2023. Högst ökningstakt är det inom den mest omsorgskrävande gruppen, personer över 80 år. Under samma period bedöms den totala befolkningen i Tyresö öka med 19 procent. Den grupp som nyttjar den kommunala omsorgs verksamheten mest är åldersgruppen 80 år och uppåt. Gruppen väntas öka kraftigt årligen fram till 2023. Detta ställer sammantaget krav på en utbyggnad av kommunens äldreomsorg. En utökning av verksamheten kommer därmed att utgöra en ökande andel av kommunens verksamhet, både vad gäller ekonomiska och personella resurser. I takt med generationsskiften och ökad levnadsstandard ställer människor också nya krav på samhällets välfärdstjänster.

Utvecklingen går mot att äldre som är ålderssvaga och somatiskt sjuka i allt större utsträckning vårdas i det egna hemmet, samtidigt som behovet av boendeplatser för demenssjuka ökar. Om denna utveckling fortsätter kommer demenssjuka i högre utsträckning än i dagsläget beläggas platserna inom vård- och omsorgsboenden. Uppskattningsvis är kostnaden för demensplatser 10-15 procent högre än för platser för somatiskt sjuka, vilket innebär att kostnaderna för äldreomsorgen kan komma att öka ytterligare.

Den ökade individualiseringen och valfriheten kommer att innebära att det inte är standardiserade lösningar som gäller. Det ställer krav på flexibilitet och kompetens i socialtjänstens verksamheter. Valfriheten förutsätter att det finns alternativ och att individerna kan, eller får stöd att, värdera och bedöma dessa.

Sedan 2011 har valfrihet inom socialtjänstens verksamheter utvecklats. Bland verksamheterna som nu är konkurrensutsatta finns sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning, daglig verksamhet enligt LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade), hemtjänst, ledsagning och avlösning. Under 2014 beslutade socialnämnden att även införa LOV för insatsen boendestöd

och arbetet har precis påbörjats inom förvaltningen. Socialnämnden har även gett i uppdrag till förvaltningen att under 2015 utreda förutsättningarna för LOV inom vård och omsorgsboenden. Under 2013 infördes branschråd för att öka samarbete och utbyte mellan de privata aktörerna och utförarna inom egen regi, detta har nu implementerats och under året har flera branschråd genomförts med goda resultat.

Framtidens sjukvård och omsorg behöver mer empati och mer högteknologi. Det är en av slutsatserna i en rapport från Socialdepartementets så kallade LEV-projekt som studerar den långsiktiga efterfrågan på välfärdstjänster. Om kvaliteten ska öka, kunna möta den åldrande befolkningen och samtidigt hålla kostnaderna i schack, kan samhället inte fortsätta att producera vård och omsorg på samma sätt som görs idag. För att klara hälso- och äldreomsorg år 2050 måste vården gå från sjukvård till förebyggande vård med fokus på att minska risken för att sjukdomar uppstår. Inom äldreomsorgen kan ny teknologi bidra till att öka kvaliteten såväl som effektiviteten.

9. Omsorg och socialt stöd

- Ökade kostnader inom omsorgen om funktionsnedsatta
- Ökat antal placeringar
- Fler unga med psykiatriska diagnoser

Antal placerade barn och vuxna inom individ- och familjeomsorgen ökar och medför stora kostnadsökningar för Tyresö kommun. Det rapporteras om fullbelagda institutioner för unga och vuxna missbrukare.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting har antalet personer som har minst en insats enligt LSS ökat med 2-3 procent per år under en lång följd av år. Den vanligaste insatsen, daglig verksamhet, är också den som ökat mest. Motsvarande trend finns även inom Tyresö kommun. Under 2014 infördes valfrihet inom boendestöd. Volymerna inom samma område fördubblades även under året.

Socialstyrelsen har riktat kritik mot att antalet personer på gruppboendena, inom LSS verksamhetsområde och socialpsykiatri (SoL), är för högt. Socialstyrelsens rekommendation är 3- 5 personer per gruppboende. I Tyresö bor upp till 6 personer per gruppboende. Ökade krav på färre personer per gruppboende kan på sikt komma att påverka utformningen av framtida gruppboenden och få kostnadsdrivande konsekvenser.

Den nya gymnasiesärskolereformen började tillämpas hösten 2013. Den innebär ökad valfrihet för eleverna mellan skolor med olika inriktning, vilket även kan innebära ökade kostnader för internatboende och korttidstillsyn enligt LSS.

Antalet barn och unga som utreds inom Individ- och familjeomsorgen har ökat. Allt fler barn har även en komplex problematik vilket kräver utveckling av nya metoder och flexibla lösningar för att möta deras behov. Framför allt är det viktigt att öka och förbättra samverkan med landsting och skola för en helhetssyn av barn och unga.

Från och med den 1 oktober 2014 har nya föreskrifter trätt ikraft som innebär att socialnämnden utan dröjsmål måste starta en utredning. Med de nya föreskrifterna ska det inte råda någon tvekan om att en utredning ska inledas, så att man kan bedöma vilken hjälp barnet behöver.

Det stigande antalet anmälningar har föranlett en ökning av familjehemsplaceringar. Utifrån lagstiftningen som trädde i kraft 1 januari 2013 har skyddet för familjehemsplacerade barn stärkts och medför bland annat krav på tätare besök i familjehemmen samt krav på grund- och fortsättningsutbildning till familjehem.

En rapport från statens institutionsstyrelse i slutet av 2014 visar att beläggningen inom missbruksvården var mycket hög. Placeringarna från socialtjänsten inom såväl LVM som ungdomsvården LVU översteg befintligt antal platser och tillfälliga avdelningar fick öppnas.

Av de EU/EES-medborgare och så kallade tredjelandsmedborgare som kommer till Sverige för att söka arbete hamnar ett antal i hemlöshet. De fanns inte med i Socialstyrelsens kartläggning 2011, eftersom de inte är folkbokförda i Sverige. När Socialstyrelsen genomförde en mätning av utrikesfödda personer i akut hemlöshet 2012 fann man 370 personer. Majoriteten vistades i storstadsregionerna men totalt kom det rapporter från 76 kommuner. De hemlösa utgjorde inte någon homogen grupp. De kom från olika världsdelar, även om de flesta kom från östra Europa. Ungefär 80 procent var män och de flesta var friska och arbetsföra. Hälften sov utomhus, i tält eller liknande. De hade i mycket liten utsträckning problem med missbruk eller psykisk ohälsa. Sedan 2012 har antalet personer från EU/ESS-området som lever i hemlöshet i Sverige ökat markant. Kunskapen om dem är mycket liten. Många lever under svåra omständigheter i Sverige.

10. Integration

- Ökat mottagande av flyktingar
- Fler ensamkommande barn

Allt fler söker asyl i Sverige. Tyresö kommun har beslutat om utökat mottagande av flyktingar och ensamkommande barn. Ett utvecklat samarbete mellan kommunens verksamheter, statliga myndigheter, näringsliv och det civila samhället skapar bra förutsättningar för en framgångsrik integration.

Krigen i Syrien, Irak och Somalia, förtrycket i Eritrea och oroligheter i Nordafrika spär just nu på flyktingströmmarna. Konsekvenserna av konflikten i Ukraina kan bli att fler flyttar till säkrare delar av Europa, som Sverige och Stockholm. Enbart konflikten i Syrien har lett till att över 9 miljoner människor är på flykt.

Antalet personer som söker asyl i Sverige har ökat under de senaste åren främst till följd av kriget i Syrien. Många av dem som kommer får uppehållstillstånd och tas emot i kommunerna. Enligt regeringens utsedda samordnare för kommunalt flyktingmottagande var det 276 av landets 290 kommuner som hade tecknat överenskommelse 2013 om mottagande av nyanlända.

Antal asylsökande ökade från drygt 30 000 år 2010 till cirka 44 000 år 2012, varav cirka 2 300 var ensamkommande barn. Under 2014 var antalet asylsökande drygt 81 000 personer. Antal ensamkommande barn var drygt 7 000. De flesta asyl-sökande kommer från Syrien och Eritrea. Sett till det totala antalet personer som söker bostad är flyktingarna en liten grupp men det handlar om personer som befinner sig i en mycket utsatt situation och där bostad är en avgörande förutsättningarna för att de ska kunna etablera sig i landet.

Från 2015 har Tyresö kommun åtagit sig att ta emot 65 nyanlända för bosättning i kommunen genom anvisning av Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Antalet är mer än en fördubbling jämfört med föregående år. För mottagandet av ensamkommande barn har antalet höjts från 9 till 24.

Regeringen gör bedömningen i budgetpropositionen att reformeringen av vuxenutbildningen är nödvändig då dess roll blivit bredare och viktigare. Inte minst genom att vuxenutbildningen under de senaste åren fått en allt viktigare plats i integrationen av nyanlända. Ett led i detta är SFI-utredningens betänkande från hösten 2013. Utredningen föreslår att SFI slås ihop och samordnas med ämnet svenska som andraspråk på grundläggande nivå inom Komvux. Bedömningen är att det ger en ökad möjlighet att kombinera SFI med andra kurser inom Komvux. Samtidig betonas kravet på yrkes- och studievägledning. SFI-utredningen föreslår även att ett system med SFI-peng ska regleras i författning, finansieras av kommunen och att prövningen av om enskilda utbildningsanordnare ska få bedriva SFI ska ligga på en statlig myndighet¹⁰.

11. Klimatförändringar

Omvärldsförändringar som urbanisering och befolkningstillväxt har också påverkan på vår miljö. Det innebär att befolkningstillväxten i Tyresö kommun också har inverkan på miljöfrågorna. Hur kommunikationerna ska se ut framöver och vilka strategier som behöver utarbetas är frågor som bör beaktas.

Klimatets förändringar berör samhällets alla sektorer och det är få verksamheter som kommer att förbli helt opåverkade. En medveten långsiktig planering innebär en rad åtgärder för att anpassa samhället till de klimatförändringar som märks redan idag och till dem som väntar i framtiden.

Genom klimatförändringarna blir det mer vanligt med extremväder och skyfall, vilket leder till fler skador och kostnader för samhället. Inträffar översvämningsskador regelbundet på vissa fastigheter kommer inte försäkringsbolagen att erbjuda något försäkringsskydd. Risken för stora översvämningar gör att försäkringspremierna kommer att öka för alla försäkringstagare. I nästa steg finns möjligheten att försäkringsskyddet undantas för enskilda fastigheter eller områden som ofta översvämmas, säger branschorganisationen Svensk Försäkring. Branschorganisationen anser att kommunerna måste bli bättre på klimatanpassning.

Generellt råder det en osäkerhet kring hur ansvarsförhållandena ser ut när det gäller såväl analys av och åtgärder för klimatanpassning. I flera kommuner antas kommunstyrelsen vara ansvarig. En del kommuner antar att det är miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningarna som bär ansvaret för klimatanpassningsfrågan. När Länsstyrelsen i Stockholm undersökte läget bland länets kommuner var det endast ett fåtal som angav att de utförde ett uttalat klimatanpassningsarbete.

I samtal om vad klimatanpassning faktiskt innebär nämner flera kommuner olika områden där hänsyn tas till ett förändrat klimat, det kan till exempel handla om dimensionering för väntade ökade flöden, höjda vattennivåer och kraftigare nederbörd. Dagvattenhantering och användandet av grönsystem är områden som utvecklats mycket under de senaste åren. Beaktande tas även till markförhållanden och hur dessa kan komma att ändras med ett förändrat klimat med risker för ras, skred och erosion.

¹⁰ (SOU 2013:76 sid 24)

Genom samordnade varutransporter samarbetar Tyresö med Södertörns kommunerna, för att halvera koldioxidutsläppen från transporter till kommunernas verksamheter och samtidigt förbättra trafikmiljön runt exempelvis förskolor och skolor. Så gott som alla enbostadshus har fått erbjudande om att sortera ut sitt matavfall för biologisk behandling. Under hösten 2013 infördes även behovshämtning av hushållsavfall. 99 procent av enbostadshusen är idag anslutna.

12. Digitalisering och ny teknik

Fler tillgängliga aktörer på marknaden och allt högre konkurrens samt den ökade medvetenheten bland medborgare medför förändrade krav på service. Förändrade krav på service medför i sin tur ökade krav på tillgänglighet och kommunikation. I Tyresö Kommun finns strategier för teknikanpassning inom skolan.

Under 2000-talet har användningen av IT inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten ökat. I takt med att förutsättningarna förbättras och de digitala inslagen i samhället blir allt mer vanliga, växer också IT-användningen. Arbetet inom nationell eHälsa har under åren gått från att omfatta IT- och teknikutveckling till att fokusera på att utveckla sådana processer och stöd hos verksamheterna som krävs för att säkra individens hälsa, välbefinnande och livskvalitet. Därmed ökar graden av komplexitet och behovet av struktur i verksamheterna.

12.1. Ny teknik inom vård och omsorg

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta ett nationellt samordningsansvar för en ändamålsenlig och strukturerad dokumentation i svensk hälso- och sjukvård och socialtjänst, samt att underlätta för vårdgivare och utförare inom socialtjänsten att införa och använda en nationell informationsstruktur och ett nationellt fackspråk, bl.a. genom en satsning på utbildning på lokal nivå. Socialstyrelsen ska även etablera och driftsätta en organisation för långsiktig förvaltning och löpande vidareutveckling. Med detta följer behovet av att se över nuvarande regler kring dokumentation.

Trygghetslarm bereder möjligheter för den enskilde att tryggt kunna bo kvar hemma. Dagens beviljade trygghetslarm är till största del uppbyggt på analog teknik, en teknik som inom några år inte kommer att finnas kvar eller fungera i de digitaliserade näten. Därför måste ett omfattande arbete genomföras med att byta ut samtliga analoga trygghetslarm till digital teknik. Digitalt trygghetslarm och den moderna tekniken öppnar även upp för andra digitala välfärdstjänster i hemmet.

Nationell eHälsa omfattar all användning av informations- och kommunikationsteknologi inom vård och omsorg. Exempel är elektroniska patientjournaler, elektroniska recept och webbportaler med hälsoinformation riktad till invånarna. Under 2013 ökades stimulansmedlen kraftigt till eHälsa. Motivet till stimulansmedlen är dels att digitaliseringen ses som en förutsättning för att klara den effektivisering som är nödvändig för att ekonomiskt klara framtidens ökade åtagande, och dels att göra sektorn mer tillgänglig för invånaren. Landstingen har gjort gemensamma investeringar och satsningar på eHälsa. En stor utmaning är nu att dessa satsningar kommer kommunerna till del för att förbättra invånarnyttan.

12.2. Ny teknik inom skolan

Enligt läroplanen för grundskolan ansvarar skolan för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och

lärande. Motsvarande läroplansmål finns även för gymnasieskolan. Detta innebär att eleverna ska erhålla den digitala kompetens som behövs i dagens samhälle.

IT används i många skolor och i de flesta elevers vardag och Sverige hör till de länder som har flest elever med tillgång till dator i hemmet (OECD PISA 2009). Medan svenska elever presterar bra i digital läsning är användning av datorer i skolan och elevers förmåga att använda datorer placerade på ett medelvärde bland OECD-länderna.

12.3. Öppna data

Öppna data är information från offentliga organisationer som finns tillgänglig för vem som helst att använda, återanvända och distribuera utan andra förbehåll än källangivelse och vidarelicensiering. Genom att förenkla för medborgare och företag att ta del av och vidareanvända information från den offentliga förvaltningen förbättras möjligheterna till ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning. Arbetet med öppna data driver även kvalitetsarbete och förbättrar förutsättningarna för tillväxt genom att driva på marknaden för informationstjänster. I SKL:s handlingsplan för e-samhället är det förväntade läget 2015 att antalet öppna och kvalitetssäkrade datakällor från kommuner, landsting och regioner som finns lättillgängliga för tjänsteutvecklare årligen fördubblats. I var tredje kommun pågår det en aktivitet kring öppna data. Det är dock endast 8 procent av kommunerna som tillhandahåller öppna data, vilket i och för sig är en ökning med 7 procent sedan 2011. Värt att notera är att 2011 svarade bara 92 kommuner på frågan om öppna data.

12.4. Digitala verktyg för medborgardialog

Digitala verktyg skapar möjligheter för kommuner att förbättra dialogen med medborgarna och erbjuda nya former för enskilda att delta, diskutera och påverka samhällsutvecklingen.

I SKL:s handlingsplan för e-samhället är det förväntade läget 2015 att merparten av alla kommuner, landsting och regioner använder sig av digitala verktyg för att utveckla dialogen med medborgare.

Idag är det 70 procent av kommunerna som erbjuder någon form av digitalt verktyg för medborgardialog. 62 procent erbjuder dialog via sociala medier och en av fyra kommuner har specifika IT-lösningar för medborgardialog. Därtill pågår ett förberedelsearbete i 17 procent av kommunerna. 13 procent av kommunerna erbjuder inga digitala verktyg för medborgardialog.

12.5. Digitalisering och ny teknik i Tyresö

Den mobila trafiken till kommunens hemsida ökar snabbt, liksom antalet medborgare som anknyter till kommunen via sociala media. Under 2013 kom ungefär 1/3 av besöken till kommunens hemsida från mobila enheter. Det är en kraftig uppgång som väntas fortsätta accelerera i takt med att besökarna skaffar smarta telefoner och läsplattor och därmed ändrar sitt beteende på internet. En mobilanpassning är alltså synonymt med en anpassning till medborgarnas förändrade sätt att söka information.

Skolan och förskolan har ett viktigt uppdrag när det gäller att skapa förutsättningar för att alla barn och elever ges goda IT-kunskaper där IKT blir ett verktyg för kunskapsinhämtande och kommunikation, inte bara förströelse. Digital kompetens innebär säker och kritisk användning av informationssamhällets teknik i arbetslivet, på fritiden och för kommunikationsändamål. Den underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, d.v.s. användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i

samarbetsnätverk via Internet. Med de rätta tekniska förutsättningarna och rätt stöttning av lärare och elever kan Tyresös skolor bli visionära läroinrättningar där eleverna lär sig på ett lustfyllt och modernt sätt. För att lyckas med detta, och rusta nästa generations samhällsmedborgare, krävs en flexibel infrastruktur som stödjer användande av olika slags digitala lärverktyg. Detta är den absolut viktigaste nyckeln för framgång i IT-satsningen och kräver öppna och tillgängliga nätverk för alla som verkar i skolan. Synen på öppenhet vid val av system märks tydligt i de kommittédirektiv som regeringen utfärdade till E-delegationen den 26 mars 2009. I direktiven heter det bland annat att man ska "sträva efter att den offentliga förvaltningens e-tjänster i så stor utsträckning som möjligt ska bygga på öppna standarder, använda sig av programvara som bygger på öppen källkod samt sträva efter lösningar som stegvis frigör förvaltningen från beroendet av enskilda plattformar och lösningar".

Bibliotekets verksamhet utvecklas mot mer digitalisering. Efterfrågan på e-böcker och andra nya medieformer ökar. Med dagens avtal är det svårt att kontrollera kostnaderna, vilket har bidragit till att flera bibliotek i landet har slutat med e-böcker. Den samlade bedömningen är dock att utvecklingen mot ökad digitalisering kommer att fortsätta och därmed finns det risk för ökade kostnader för det nya bokformatet som följd.

Svensk e-legitimation regleras av E-legitimationsnämnden som ansvarar för den nya infrastrukturen och regelverk för e-legitimation, som har till uppgift att "stödja och samordna elektronisk identifiering och signering i den offentliga förvaltningens e-tjänster". En anpassning av kommunens tekniska lösningar som nyttjar e-legitimation för identifiering och underskrift av handlingar kommer krävas. År 2018 kommer en ny form av E-legitimation. De e-legitimationer man utfärdar ska kunna användas även i andra EU-länder.

Genom öppna data kan marknaden bidra till att skapa digitala tjänster och på så sätt förbättra servicen till invånare. För att skapa förutsättningar för innovation, tillväxt och transparens måste kommunen i samverkan med regionens kommuner och KSL IT-forum arbeta med att underlätta för att publicera information i form av Öppna Data. Utmaningen blir att samordna publiceringen av data för att skapa en regional informationsmarknad, tillräckligt stor för att vara intressant för marknaden.

Sammantaget bedöms att omvärldens ökade krav på digitala lösningar och möjlighet till t.ex. självservice kommer att påverka kommunens IT-utveckling framöver. Redan i dag pågår en utveckling av olika e-tjänster men det finns en risk för att kommunens utveckling inte går tillräckligt snabbt jämfört med den ökade efterfrågan från omvärlden.

I takt med att det blir fler aktörer som utför den kommunala servicen ökar valmöjligheterna för medborgarna. Det medför ett ökat behov av lättillgänglig information och möjlighet att göra egna jämförelser. I Jämförelseguiden på webben kan invånarna jämföra olika verksamheter som hemtjänst, äldreboenden, grundskolor och förskolor.